

Dobrovolnictví a dárcovství

Bc. Milan Petrák

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, JMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Milan PETRÁK**
Osobní číslo: **H118518**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dobrovolnictví a dárcovství**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společensko-vědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na význam dobrovolnictví a dárcovství;
- na význam dárcovství krve;
- na seznámení s dobrovolnickou organizací.

Součástí práce bude také dotazníkové šetření, které je zaměřeno na dárce krve.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

HOMOLA, M. Motivace lidského chování. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977

KRAUS, B., Základy sociální pedagogiky, Praha: Portál, 2008

MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, Praha: Portál, 2002

NAKONEČNÝ M.: Sociální psychologie, 2. vyd. Praha: Academia 2009

NAKONEČNÝ M.: Motivace lidského chování 2. vyd. Praha: Academia 1997

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, Praha: Portál, 2006

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. Sociální psychologie, Praha: Grada Publishing, 2008

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alena Plíšková

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

18. února 2013

Termín odevzdání diplomové práce:

30. listopadu 2013

V Brně dne 18. února 2013

doc. PhDr. Miroslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

Mgr. Michal Vavřík, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdávám diplomovou práci souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použítou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

MILAN PERMÁL
.....
Jméno, příjmení studenta
P. D.
.....
Podpis

V Brně

30. 10. 2013

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ve znění pozdějších právních předpisů, § 45b Zveřejněním zveřejněním práce

(1) Učivo škola vysílá těmito zveřejněnými diplomovými, bakalářskými a magisterskými pracemi v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí. Zpracovává se bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾.

(2) Univerzita, diplomové, bakalářské a magisterské práce odpuštěné autorům k obhajobě, může být sdělována při využití v jiné podobě v rozsahu obhajoby zveřejněné k nahlédnutí veřejnosti v rámci učiva v univerzitním informačním systému nebo v jiné podobě, pokud právní předpis stanoví jinak, ale ne v jiné podobě obhajoby práce. Studenti si mohou ze zveřejněných prací poskytnout na své náklady licenci, pokud právní předpis stanoví jinak.

(3) Pokud ze zákona učivo nebo práce odpuštěné autorům k obhajobě, lze sdělovat na výše uvedených podmínkách.

2) Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3

3) Účivo školy vysílá těmito zveřejněnými diplomovými, bakalářskými a magisterskými pracemi v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí. Zpracovává se bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾.

(1) Učivo škola vysílá těmito zveřejněnými diplomovými, bakalářskými a magisterskými pracemi v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí. Zpracovává se bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾.

(2) Univerzita, diplomové, bakalářské a magisterské práce odpuštěné autorům k obhajobě, může být sdělována při využití v jiné podobě v rozsahu obhajoby zveřejněné k nahlédnutí veřejnosti v rámci učiva v univerzitním informačním systému nebo v jiné podobě, pokud právní předpis stanoví jinak, ale ne v jiné podobě obhajoby práce. Studenti si mohou ze zveřejněných prací poskytnout na své náklady licenci, pokud právní předpis stanoví jinak.

(3) Pokud ze zákona učivo nebo práce odpuštěné autorům k obhajobě, lze sdělovat na výše uvedených podmínkách.

ABSTRAKT

Předmětem diplomové práce je dobrovolnictví spojené s dárcovstvím krve. Přiblížení hodnoty a významu pro společnost, vzájemný vztah sociální pedagogiky a dobrovolnictví a uznání dobrovolnictví jako základního stavebního prvku občanské společnosti. První část práce je věnována definici pojmu dobrovolnictví, pohledu do historie, vývoji v USA i zemích EU. Dále se věnuje současnému chápání dobrovolnictví, altruismu a nemalá část se věnuje motivaci. Poté je popsán legislativní rámec a vymezeny typy dobrovolnictví. Třetí část se věnuje dárcovství krve a poslední teoretická část se věnuje sociální pedagogice a jejím možnostem v dobrovolnictví.

Poslední část se zabývá výzkumem, který je zaměřen na dobrovolné dárce krve v nemocnici Hořovice. Výzkum má ukázat, kdo jsou dárce krve a co je vede k dárcovství.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dobrovolník, dárce, motivace

ABSTRACT

The subject of this thesis is related to blood donation volunteering. Image value and importance to society, the relationship of social education and volunteerism and recognition of volunteering as a basic building block of civil society. The first part is devoted to the definition of volunteering, looking into the history, development in the USA and EU countries. It also discusses the current understanding of volunteerism, altruism and a considerable part is devoted to motivation. After the legislative framework is described and defined types of volunteering. The third part deals with the donation and the final theoretical part deals with social pedagogy and its possibilities in volunteering. The last part deals with the research, which focuses on voluntary blood donors in the hospital Hořovic. Research has show who are blood donors and what it leads to donation.

Keywords: volunteering, volunteer, donor, motivation

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své přítelkyni a rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 DOBROVOLNICTVÍ.....	10
1.1 DEFINICE DOBROVOLNICTVÍ.....	10
1.2 POHLED DO HISTORIE.....	12
1.3 SOUČASNÉ CHÁPÁNÍ DOBROVOLNICTVÍ.....	17
1.4 ALTRUISMUS.....	19
1.5 MOTIVACE A MOTIVY K ČINNOSTI DOBROVOLNÍKA.....	20
2 FAKTA O DOBROVOLNICTVÍ A DÁRCOVSTVÍ.....	24
2.1 LEGISLATIVA.....	24
2.2 DIAKONIE ČCE.....	28
2.3 TYPY DOBROVOLNICTVÍ.....	30
3 DÁRCOVSTVÍ KRVE.....	33
3.1 DÁRCOVSTVÍ KRVE A JEJÍCH SLOŽEK.....	33
3.2 HISTORIE DÁRCOVSTVÍ KRVE V ČR.....	35
3.3 DÁRCOVSTVÍ KRVE Z POHLEDU STATISTIKY.....	38
3.4 SOUČASNÁ SITUACE.....	39
3.5 PROPAGACE DÁRCOVSTVÍ KRVE.....	40
4 VZTAH SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY A DOBROVOLNICTVÍ.....	43
4.1 ÚLOHA A VÝZNAM SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY V DOBROVOLNICTVÍ A DÁRCOVSTVÍ.....	43
4.2 OSVĚTA DÁRCOVSTVÍ KRVE.....	44
PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
5 VÝZKUM.....	48
5.1 METODA VÝZKUMU.....	48
5.2 VLASTNÍ VÝZKUM.....	50
5.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH ANALÝZA.....	67
ZÁVĚR.....	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Ve své diplomové práci pojednám o dobrovolnictví a dárcovství, budu ho definovat, pokusím se proniknout do této problematiky a budu zjišťovat důvody, které vedou dobrovolníky k tomu, aby se věnovali právě této aktivitě. Dále věnuji pozornost vývoji dobrovolnictví ve světě a České republice.

Další část se bude věnovat popisu současného chápání a pojetí dobrovolnictví, pokusím najít odpovědi na otázky, proč jsou někteří lidé rozhodnutí pomáhat druhým a co je podstatou jejich pomoci. Zaměřím se také na faktory ovlivňující tuto činnost a zároveň se budu snažit zjistit, jak dobrovolnictví a dárcovství vnímá naše společnost obecně.

V práci se zaměřím na dobrovolnictví a dárcovství v kontextu s dalším termínem, jako je altruismus. Předložená práce by také měla odpovědět na otázku, proč se lidé do dobrovolné činnosti zapojují, jaké jsou jejich možnosti v motivaci a v dalším rozvoji v této činnosti. Motivace je téma, které nesmím vynechat, jelikož je jedním ze základních pilířů vedoucí k dobrovolné činnosti.

Část teoretické práce chci věnovat, dovoluji si říci „fenoménu“ dárcovství krve, který má v České republice nemalou tradici. Je jednou z mála dobrovolnických činností, které bývalý režim neudolal a zůstal tak prakticky beze změn až do současnosti.

Prostor bude dán také popisu historie dárcovství krve v České republice, pohledu statistiky, současné situaci a možnosti zapojení se do dobrovolnictví.

Také v práci pojednám o výchově k dobrovolnictví a její propagaci. Teoretickou část bude uzavírat kapitola o roli sociální pedagogiky v dobrovolnictví.

Celá teoretická část je vypracována na základě literatury a je věnována základním pojmům a teoretickým otázkám týkajících se dobrovolnictví.

Praktická část se zaměřila na analýzu výsledků, na něž odpovídali lidé, které jsem oslovil s několika otázkami, týkajících se dárcovství krve. Ke zjištění potřebných údajů volím metodu vlastního nestandardizovaného anonymního dotazníku. Cílem tohoto drobného šetření a celé diplomové práce je získání co nejvíce poznatků a informací týkajících se právě fenoménu dobrovolnictví.

Na základě dotazníkového šetření, které bude čítat cca 50 osob, se pokusím zjistit, co dárce motivuje k darování krve, zda darují krev pravidelně, nebo jen příležitostně, zda sami někdy krev potřebovali a zda si uvědomují význam svého konání.

Dále se pokusím zjistit, jakou roli v dobrovolnictví a dárcovství hrají faktografické údaje respondentů jako například pohlaví, věk a vzdělání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOBROVOLNICTVÍ

O dobrovolnictví mluvíme v případě, když člověk věnuje něco dobrovolně jiným (může jít o peníze, věci, čas, úsilí a nežádá za to žádnou finanční náhradu).

„Všude tam, kde je člověk, je místo pro dobrý čin.“

Lucius Annaeus Seneca

1.1 Definice dobrovolnictví

I když zatím neexistuje jednotná definice dobrovolnictví, je možné obecně říci, že dobrovolnictví je vykonáváním nějaké činnosti nezištně, tj. bez nároku na odměnu. Je založeno na svobodném rozhodnutí, které slouží ku prospěchu třetí osoby, respektive osob. Tato činnost je vykonávána vedle jiné činnosti, která je v daném okamžiku pro osobu dobrovolníka či dárce hlavní – příklad zaměstnání, jiná výdělečná činnost, studium, apod.

Podle Tošnera a Sozanské není terminologie dobrovolnictví zcela ujasněna a tudíž jej nazývají spíše pojmem dobročinnost, kterou dále rozdělují na další dva pojmy a to právě na dobrovolnictví a dárcovství.¹

Pojem dobrovolnictví pak popsali ve své knize *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích* takto výstižně – „*Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.*“²

Dalším příkladem může být Matoušek, který popisuje dobrovolnictví jako „*neplacenou a nekariérní činnost, kterou lidé provádějí proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti.*“³

¹ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s. 36

² TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s. 35.

³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 55

Podstatou činnosti dobrovolníka tedy je, že nežadá mzdy a obvykle očekává přínos v několika jiných úrovních. Právě vzdání se nároku na odměnu často podstatně umocňuje význam těchto dalších očekávání. Ačkoli se u každého jedince liší a samozřejmě se podstatně liší i u jednotlivých typů dobrovolnických činností, lze konstatovat, že se velice často setkáváme u dobrovolníků s očekáváními jako například vstřícnost, uznání, morální ocenění a vděk.

Dobrovolníky můžeme rozdělit do tří základních skupin

„a) místní dobrovolník – reaguje na specifické potřeby a udržuje neformální vztah s dobrovolnickou organizací a dobrovolníky

b) druhý typ dobrovolníka se zapojuje z osobních důvodů, získává pocit uspokojení a udržuje pokračující vztah s dobrovolnickou organizací, tj. dobrovolnictví propaguje dále pro ostatní.

c) třetí typ je pod tlakem zaměstnavatele nebo subjektu. Je nucen zaměstnavatelem distribuovat společnosti letáky atd. Tento typ dobrovolníka může cítit zášť a nedostatek oddanosti organizace k dobrovolníkovi.“⁴

„Pomáhající má

- znát vlastní hodnoty a rozpoznávat chvíle, kdy se při poskytování pomoci s nimi dostává do rozporu

- znát hranice vlastních možností, způsobilostí, pravomocí a sil; vědět, co umí, a také, co neumí; znát návaznou pomoc a být schopen spolupráce s lidmi, kteří ji poskytují

- rozumět vlastní motivaci k pomáhání

- rozumět souvislostem pomoci a jejímu smyslu (a pomoc v chybných souvislostech neposkytovat)“⁵

Dobrovolnictví není v lidské společnosti žádným novým jevem, snad ve všech kulturách a společnostech pomáhali vždy ti, kteří na tom byli lépe než ostatní méně šťastní, kteří díky chudobě, nemocem či přírodním katastrofám pomoc potřebovali.

⁴ <http://etd-submit.etsu.edu/etd/theses/available/etd-0703101-113810/unrestricted/bellamy0717.pdf>

⁵ http://is.muni.cz/th/252292/pedf_b/bakalarska_prace.txt - čerpáno z příručky pro dobrovolníky

Mezi typické oblasti dobrovolnictví patří

- „- *ekologie a ochrana životního prostředí*
- *humanitární organizace a ochrana lidských práv*
- *sociální a zdravotní oblast*
- *kultura, ochrana památek a činnost v rámci církevního společenství*
- *zahraniční dobrovolná služba aj.*“⁶

Lidská solidarita je základem existence celé lidské společnosti i všech náboženství. V současné době je dobrovolnictví fenoménem, který překračuje hranice států, a tím se stává globálním jevem lidstva. Je dobře, že v současné společnosti přibývá počet lidí, kteří dobrovolnictví chápou jako možnost své další realizace a jsou proto ochotni zapojit se aktivně do pomoci druhým. S organizačním zajištěním dobrovolnických činností úzce souvisí problematika motivace lidí k zapojení do dobrovolnické činnosti.

1.2 Pohled do historie

V této kapitole se budu věnovat vývoji dobrovolnictví, jaké jsou jejich počátky a současný stav v některých zemích světa, především v USA a ve vybraných evropských státech. Vzhledem k zaměření této diplomové práce se budu věnovat spíše novodobé historii tohoto jevu.

V euroamerické civilizaci je dobrovolnictví spjata s křesťanskou morálkou. Jeho kořeny však sahají mnohem dále. Kraus ve své knize *Základy sociální pedagogiky* v kapitole věnované dobrovolnictví uvádí, že „*již v antice se ke Kapitolu, jednomu ze sedmi římských pahorků nazývanému též Asylum, uchylovali lidé trpící, pronásledovaní a prosící o pomoc. Těmto lidem se zde dostávalo pomoci od kněží, učitelů, léčitelů*“⁷ to bylo podle Krause základním pilířem křesťanské etiky a později v 18. a 19. století se dále šířilo v podobě filantropistického hnutí.

Již ve středověku však byly zakládány bratrstva a řády, které měly za úkol pomáhat chudým, nemocným a jinak potřebným lidem. Počátky dobrovolnictví tak, jak je chápeme

⁶ <http://aosp.upce.cz/article/download/32/23>

⁷ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008, s. 133

dnes, lze zaznamenat s nástupem kapitalismu. Největšího rozmachu podle Tošnera a Sozanské dosáhlo v posledních třiceti letech. Jeho vývoj v USA a v Evropě je však poněkud odlišný.

Dobrovolnictví v USA

Podle Tošnera a Sozanské je v USA největší rozmach dobrovolnických organizací v posledních zhruba 30 letech. Dále uvádějí, že průzkumy ukazují USA jako zemi, kde se dobrovolné činnosti věnuje 20 procent populace. Oproti Evropě kde má dobrovolnictví dlouhodobou historii a je především církevního charakteru, je dobrovolnictví v USA fenoménem, do něhož se velkou měrou zapojují především jednotlivci.

„Dobrovolnictví zde tvoří přirozenou součást života, a to nejen v organizacích sdružených okolo určitého typu činnosti - skautingu, charity nebo sportovních klubů, ale také ve formě pomoci občanské komunitě. Tyto aktivity organizují mimo jiné i nově zakládaná dobrovolnická centra, kterých od roku 1970 v USA vzniklo více než pět set.“⁸

Dobrovolnická tradice se v USA rozšířila natolik, že velká část obyvatel Spojených států mají potřebu udělat něco pro druhé a zároveň nejsou v žádné konkrétní organizaci.

„V roce 1961 prezident USA, J. F. Kennedy založil mírové sbory (PeaceCorps). Mírové sbory propagují myšlenku světového přátelství mezi národy. V současnosti je činných více než 1300 dobrovolníků Mírových sborů v 75 zemích světa. Pomáhají např. zajišťovat pitnou vodu, vyučují děti, pomáhají zakládat školy či zemědělské farmy, šíří osvětu o životním prostředí, bojují proti šíření AIDS apod. Také do tehdejšího Československa krátce po listopadu 1989 přijelo několik desítek aktivistů Mírových sborů a jejich dobrovolnická práce zde směřovala do oblasti výchovy a vzdělávání. Jednalo se hlavně o pomoc s výukou anglického jazyka, protože zde chyběl dostatečně kvalifikovaný personál.“⁹

Prezident J. F. Kenedy také v souvislosti s PeaceCorps říkal, *„neptejte se, co může vaše země udělat pro vás, ptejte se, co můžete pro vaši zemi udělat vy“¹⁰*

⁸ http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik_2002/cruzova_dagmar.htm

⁹ BLAŽKOVÁ, Z., *Fenomén dobrovolnictví*, diplomová práce Brno:IMS, 2011, s. 28

¹⁰ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s. 25

„Průzkumy ukazují, že dnes se v USA do dobrovolné činnosti zapojuje 20 % populace, v Kanadě je toto procento ještě vyšší a činí až 25 % obyvatelstva.“¹¹

„Podle B. Clintona v USA daruje každoročně alespoň nějakou část svého volného času kolem 55 % dospělé populace.“¹²

Dobrovolnictví v Evropě

V Evropě se dobrovolnictví odvíjí od práce církevních charitativních organizací, je rozšířen model tzv. komunitního dobrovolnictví, který je vývojově starší než dobrovolnictví v USA. Jeho počátky sahají až do období středověku a je založeno spíše na dobrých vztazích v rámci určité komunity, na společných cílech a na přátelském prostředí ve skupině dobrovolníků.

Kraus a Poláčková uvádějí *„pomáhání, jehož podkladem se stala vskutku nezištná láska k bližnímu bez nároku na odměnu, bylo základním pilířem křesťanské etiky již od dob, kdy první křesťané sloužili tajné mše v katakombách na Via Appia.“¹³*

Německo

Dobrovolnictví zde má charakter nového sociálního hnutí, či formování nové občanské společnosti. Dobrovolnictví zde pokrývá oblast integrace přistěhovalců při budování mezinárodních vazeb na evropské i světové úrovni. Působí zde kolem jednoho sta dobrovolnických center a agentur.

Velká pozornost se v Německu také věnuje mládeži. Ve výměně dobrovolníků je Německo snad nejaktivnější zemí vysílající i přijímající. Tradiční síť charit zůstává v Německu i nadále největším "zaměstnavatelem" dobrovolníků.

¹¹ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006, s. 24.

¹² CLINTON, B. *Dárcovství*, Praha: VolvoxGlobator, 2008, s. 39.

¹³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001, s. 124

Francie

Ve Francii je situace kolem dobrovolnictví poněkud jiná, jelikož je to země, která má v platnosti již od roku 1791 zákon, který uvádí, „*žádná organizace nemá dovoleno jednat jako prostředník mezi občany a státem.*“¹⁴ a tím byl vytvořen monopol na vše kolem státu a proto zde má dobrovolnictví jinou pozici než v jiných zemích. Nejvíce dobrovolníků, až polovina působí ve sportu, kultuře a rekreačních aktivitách.

Tošner a Sozanská dále uvádějí, že kolem 20 % dobrovolníků působí ve vzdělávání a výzkumu, např. v kampaních na podporu gramotnosti, rodičovských sdruženích ve školách a mentoringových programech (rozvíjejících samostatné a kritické myšlení). Pouze 13 % dobrovolníků pracuje v dobročinné péči zaměřené např. na seniory či bezdomovce. Na těchto poměrech se podílí profesionalizace sociálních služeb a klesající význam církve ve společnosti.

Velká Británie

Zde se setkáváme s poměrně dlouhou tradicí dobrovolnictví. Charitativní činnost a vzájemná pomoc lidí v odlehlých oblastech venkova patří k tradičnímu anglickému stylu života. V sedmdesátých letech 20. století bylo založeno britské Dobrovolnické centrum. Konzervativní tradice ostrovanů klade důraz na soběstačnost občanů a komunit a ponechává ve státní péči jen ty oblasti, kde je to nutné. Vláda ale podporuje dobrovolnictví celou řadou svých iniciativ, zejména na propagaci dobrovolnictví mezi mládeží. Národní dobrovolnická centra jsou v Anglii, Skotsku, Walesu i Severním Irsku.

V Evropě má asi nejvíce rozvinuté programy dobrovolnictví Nizozemsko. V průběhu šedesátých let dvacátého století byl systém církevních spolků nahrazen intervencí silného sociálního státu a o deset let později začaly skupiny občanů, kteří byli nespokojeni s tradičními postupy státní péče. Zakládali vlastní svépomocné programy, které se zaměřily na nové druhy dobrovolnictví. Např. pomoc bezdomovcům, či pomoc pro lidi infikované virem HIV.

¹⁴ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006, s. 26.

„Vláda začala připravovat právní podmínky pro působení dobrovolníků v různých sférách a zároveň financovala vznik dobrovolnických center. Decentralizace vládní politiky vložila hlavní díl odpovědnosti za dobrovolnictví na místní úřady. To umožňuje lepší propojení potřeb komunit a zainteresování místních lidí. Tak se také vytvářejí, či spíše obnovují dříve přirozené vztahy na úrovni obce, města, ulice.“¹⁵

„Po mém zkoumání jsem došel ke zjištění, že kořeny dobrovolnictví sahají až do 18 století, kdy lidské bytosti začínají chápat formy dobra a zároveň na ně začínají reagovat. Tím jsou přirozeně benevolentní, dokážou se navzájem milovat, jsou soucitní jeden k druhému a jsou navzájem empatičtí. Toto vše je možné pojmenovat jako kořeny zdvořilosti.“¹⁶

Česká republika

V Českých zemích se rozvíjejí počátky dobrovolnictví koncem 19. století. Začínají vznikat dobrovolnické organizace, s širokým spektrem působnosti. Proč? Je to vliv polarizace společnosti, zvyšování počtu chudých? Tento vývoj je bohužel ve 20. století přerušen německým armádním útlakem v době II. světové války a dále vznikem socialistického zřízení.

Socialistický režim u nás klasické dobrovolnictví takřka vymýtil. Jsou pořádány brigády, které jsou „ne“dobrovolné (povinné) a tím dobrovolnická činnost dostává nálepku nesvobodného dobrovolnictví. V praxi to vypadalo tak, že se lidé museli zúčastňovat „dobrovolných brigád“ jak ve svém volném čase, tak i v rámci svého zaměstnání. Byli to tzv. AKCE „Z“. Pokud by však nesouhlasili s tehdejším režimem a neúčastnili se brigád, nejspíše by poté museli čelit pronásledování ze strany komunistického režimu.

Dobrovolnictví a neziskové organizace začaly vznikat a rozvíjet se až po roce 1989. Vznikaly nové spolky, a ty které socialistický režim zrušil, se v mnoha případech obnovily.

Důležitý pro dobrovolnictví v ČR byl rok 2003, kdy vstoupil v platnost zákon č. 198/2002Sb., o dobrovolnické službě, kterým byly upraveny podmínky,

¹⁵ http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik_2002/cruzova_dagmar.htm

¹⁶ <http://www.dobrovolnik.cz/evropsky-rok-dobrovolnictvi-2011/>

za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou a vykonávanou podle tohoto zákona. V tomto roce se také vláda poprvé „nahlas“ přihlásila k myšlence dobrovolnictví.

1.3 Současné chápání dobrovolnictví

Kdokoli z nás dokáže chápat dobrovolnictví a dárcovství nějakým určitým pohledem. Všichni známe podstatu dobrovolnictví, ale nikdo z nás však nedovede určit, kde přesně dobrovolná činnost začíná a kde končí. Všichni si můžeme tuto otázku položit a zároveň se zamyslet nad celým pojmem dobrovolnictví. Dobrovolnictví se týká celého neziskového sektoru vůbec. Je obecně velmi významné pro ekonomiku ČR, protože prostředky státního rozpočtu jsou omezené, stát nemůže hradit všechny sociální služby v plném rozsahu a v tu danou chvíli, kdy se nedostává finančních prostředků ze státního rozpočtu, přicházejí ke slovu dobrovolníci a jejich činy.

V současných moderních společnostech má dobrovolnictví podobu především organizované a masové činnosti, jež má nepřehlédnutelný ekonomický a sociální význam. Organizované dárcovství a dobrovolnictví nepřináší jednostranný prospěch pouze příjemci této podpory, ale má význam jak pro samotné dárce, tak také pro celou společnost.

Všichni autoři se shodují na stejném pojetí současného chápání filantropie, kterou lze spíše vyjádřit jako zájem o lidstvo, než o jednotlivce. V užším pojetí je filantropie méně osobní, zaměřená spíše na celkové zlepšování života lidí, než na pouhé krátkodobé zmírňování strádání.

Existuje několik typických oblastí, ve kterých lze nalézt dobrovolnickou činnost. Liší se typem dobrovolníků (zaměstnanci, mládež, senioři, ...), intenzitou spolupráce (jednorázové akce, dlouhodobé dobrovolnické programy, dobrovolná služba vykonávaná dle zákona, ...), materiálním zabezpečením i velikostí organizace.

Dobrovolnictví dále můžeme rozdělit na dobrovolnou občanskou výpomoc, dobrovolnictví vzájemně prospěšné, dobrovolnictví veřejně prospěšné a již zmíněnou dobrovolnou službu. Dobrovolnou činností rozumíme také dárcovství, které však označujeme jako pasivní formu, která však nevyžaduje větší odhodlání a nadšení.

Dobrovolnictví je velmi rozmanité a různorodé a díky tomu představuje činnost, kterou lze poměrně obtížně definovat. V České republice se často užívá vymezení, které používá sdružení HESTIA, kde je považován za dobrovolníka „člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti

*a dovednost ve prospěch ostatních lidí či společnosti“.*¹⁷ Podobné vymezení nalezneme také jinde ve světě.

Vykonávat dobrovolnou práci bez odměny nelze, jelikož každý, kdo dobrovolně něco dělá či daruje, je dříve či později obdarován. Jde například o dobrý pocit, uspokojení z dobře odvedené práce, zvýšení své kvalifikace, získání nových kontaktů, dosažení praxe, uznání aj.

Nabízí se nám otázka, zda můžeme chápat jako dobrovolníka i osobu, která za odvedenou práci není finančně honorována, ale přitom ji za to plynou určité požitky či výhody. Jde o dobrovolníky, kteří si za svoji činnost mohou zdarma půjčovat majetek organizace (např. vozidlo, notebook, ...), či zdarma využívat prostorů (např. dílen, sportovišť, ...) pro vlastní účely. Všechny lidské činnosti jsou něčím motivovány a uvědomění si toho, že je třeba dobrovolníky efektivně motivovat (ne však finančně) k jejich rozhodnutí stát se dobrovolníkem, je důležitým aspektem řídicí práce.

Někdy jsou považováni za dobrovolníky i ti, kteří dobrovolně pracují pod úrovní své tržní mzdy. V tomto případě můžeme tedy považovat za dobrovolníky i např. trenéry a cvičitele, kteří za svoji činnost dostávají například pouze cestovné, stravné či symbolickou odměnu, která je o mnoho nižší, než by získali na srovnatelné pozici.

Společnost chápe dobrovolnictví jako svobodné rozhodnutí jedince, který nějakým způsobem pomáhá druhým a nenárokuje si za vykonanou činnost žádnou odměnu.

Praxe je však trochu jiná. Setkáváme se s velkým množstvím situací, ve kterých nelze jednoznačně rozhodnout o statusu dobrovolníka. Např. firemní dobrovolnictví, díky neexistenci symbolické odměny. Jde o spornou vazbu dobrovolníka jako zaměstnance pobírajícího stále mzdu, i když vykonává svoji dobrovolnou činnost pro jinou organizaci.

Velmi zajímavá je irská definice, podle které: *„dobrovolnictví představuje čas a energii věnovanou ve prospěch společnosti, místní komunity, jednotlivce, mimo nejbližší rodinu, ve prospěch životního prostředí a dalších. Dobrovolné aktivity osoba*

¹⁷<http://www.hest.cz/res/data/006/000986.doc>

podniká na základě své svobodné vůle a bezplatně, s výjimkou případných náhrad výloh, spojených s touto aktivitou“.¹⁸

Matoušek ve Slovníku sociální práce definuje dobrovolnickou organizaci jako „jednotku sdružující občany, kteří společně pracují pro obecné blaho, bez nároku na plat. Vytvářejí tak alternativu ke státním organizacím, které jsou zřizovány samosprávou, dokonce podle některých autorů představují nejvýznamnější aktéry žádoucího trendu v soudobých společnostech, tj. odklonu od dirigistického státu směrem k občanské společnosti. Dobrovolnické organizace jsou méně formální, pružné, ale také méně stabilní než je tomu v případě jiných organizací.“¹⁹

Základní typy dobrovolnických organizací podle Matouška jsou následující:

- „organizace, ve kterých členové něco poskytují a zároveň totéž přijímají
- organizace, v nichž lidé poskytují něco jiným lidem, aniž by od nich totéž sami přijímali
- organizace s politickými zájmy, vytvářející paralelní struktury k politickým stranám
- organizace zprostředkující styk mezi organizacemi.“²⁰

1.4 Altruismus

Altruismus lze popsat jednou větou a to jako poskytování výhod jiným na úkor sama sebe. Pojem altruismus vytvořil francouzský myslitel Auguste Comte ve snaze vyjádřit tuto skutečnost exaktním, vědeckým způsobem.

„V laickém pojetí a běžné reci je altruismus chápán jako protiklad sobeckosti a je často spojován s nezištnou obětavostí, nesobectvím, zapomenutím na vlastní zájmy a obětováním se pro zájmy druhého. Hodnoty spojené s pomocí druhým jsou v naší kultuře

¹⁸ ŠOJDROVÁ, M. *Dobrovolnictví bez hranic*, Kroměříž: klub UNESCO, 2007, s. 13.

¹⁹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, 2002, s. 48.

²⁰ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, 2002, s. 49.

významné ceněny a čas od času podporovány mediálními zprávami opěvující hrdinství a nesobectví.²¹

Přesná, nebo přijatelná definice altruismu zatím neexistuje. Původní definice Comta zní „*altruismus je nacházení smyslu a naplnění v životě pro druhé.*“²²

Britský myslitel Herbert Spencer se snažil zjistit, zda se mezi lidmi může vyskytovat i tzv. „čistý altruismus“, to by znamenalo jednání nebo postoj k druhému čistě pro jeho prospěch, které v určitých případech může být spojeno i s vlastní ztrátou. Takové jednání se však může vyskytovat jen zcela výjimečně, jelikož za běžných okolností je prospěch ostatních vždy do jisté míry i prospěchem vlastním. Položí-li někdo za cizího člověka život, lze se domnívat, že je to ve prospěch národa, lidstva, anebo může vlastní prospěch být v tom, že se na takového člověka nezapomene, že si získal pověst nebo slávu. Tím tedy Spencer ukázal, že nic takového jako čistý altruismus neexistuje. Díky tomuto svému tvrzení ukazuje, že každý altruismus je jen skrytý a neupřímý egoismus. Tato diskuse o čistém altruismu a egoismu je velmi zajímavá, protože oba pojmy od sebe nelze úplně odlišit a žádný z nich nelze vykázat.

*„Altruismus může, ale nemusí mít nutně znak pohotovosti zřící se vlastního dobra ve prospěch jiné osoby nebo celé skupiny osob a podobně. Nemusí také nutně souviset s obětí, například altruisticky motivované finanční příspěvky znamenají sice jistou finanční oběť, ale nikoli ve smyslu sebeobětování se.“*²³

1.5 Motivace a motivy k činnosti dobrovolníka

Pokud hovoříme o nějaké činnosti v našem případě o dobrovolnictví, je třeba položit si otázku co je hnacím motorem pro konání této činnosti. Jaký je motiv pro vyplnění svého volného času dobrovolnickou činností. Nakonečný uvádí, že „*motivace je proces iniciovaný výchozím motivačním stavem, v jehož obsahu se odráží*

²¹ <http://martinlecbych.sweb.cz/publikace/Altruisticka%20osobnost.pdf>

²² <http://martinlecbych.sweb.cz/publikace/Altruisticka%20osobnost.pdf>

²³ NAKONEČNÝ, M.: *Sociální psychologie*, 2. vyd. Praha: Academia, 2009, s. 221.

nějaký deficit ve fyzickém či sociálním bytí jedince, a směřující k odstranění tohoto deficitu, které je prožíváno jako určitý druh spojení.“²⁴

Pro všechno, co člověk dělá a jak se chová, má nějaké pohnutky. Otázkou je, proč se chová právě takovým způsobem. Motivů přivádějících nás k dobrovolnictví může být mnoho a každý z nás reaguje na jiný.

„Výzkum P. Friče mezi českými dobrovolníky ukázal, že 95% z nich motivuje pocit smysluplné práce, 77% uvádí, že jim tato činnost posiluje sebevědomí a 71% využívá dobrovolnictví k vyplnění volného času.

Podle výzkumu M. Ochmana a P. Jordana 61% dobrovolníků ze Střediska pro dobrovolníky ve Varšavě chce pomoci lidem v nouzi, 46% chce dobrovolnou činností získat nové zkušenosti a 41% chce prostě něco dělat.“²⁵

„Motivace označuje všechny podněty vedoucí k určitému chování. Slovo motivace je odvozeno z latinského movere, což znamená hýbati, pohybovati.“²⁶

Psychologický slovník definuje motivaci jako *„intrapsychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil, energizme organismu“.*²⁷

Ocenění je důležitým prostředkem pro udržování motivace dobrovolníků, ale nikoliv jediným.

Mezi další faktory udržující motivaci dobrovolníků patří

- *„příjemná atmosféra v dobrovolnickém centru či oddělení a v celém zdravotnickém zařízení,*
- *dobře fungující management dobrovolníků,*
- *jasná a jednoduchá pravidla fungování dobrovolníků,*
- *jasné signály ze strany personálu i pacientů, že činnost dobrovolníků je smysluplná a vítaná,*
- *rychlé a smysluplné reagování na podněty a připomínky dobrovolníků,*
- *účinné řešení konfliktů,*
- *rychlá a účinná pomoc dobrovolníkovi v případě, že o ni požádá,*
- *zřetelná shoda mezi deklarovanými cíli, posláním a smyslem dobrovolnické činnosti v daném zařízení a praxí dobrovolnické činnosti tamtéž,*

²⁴ NAKONEČNÝ, M., *Motivace lidského chování* 2. vyd. Praha: Academia, 1997, s. 221

²⁵ NOVOTNÝ, M., STARÁ, I. *Využití dobrovolníků v nemocnicích*, 2001, s. 5

²⁶ HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. Praha: 1977, s. 11

²⁷ HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*. Vydání 1, Praha: Portál, 2000, s. 328.

- *jasná dohoda s dobrovolníkem, ve které je přesně stanoveno, jaké činnosti se dobrovolník věnuje, v jakém rozsahu, a kdy nebo za jakých podmínek tato dohoda končí.* „²⁸

Motivem lidského chování se již zabývalo a stále zabývá mnoho odborníků nejen z oboru psychologie. Neustávající výzkumy příčin motivů a potřeb v různých oblastech lidských činností napovídají, že jeto oblast odhalující neustále nové poznatky.

Motivace proces dynamiky osobnosti a lidských činností. Základní jednotkou motivace je „MOTIV“. Je vymezován jako vnější nebo vnitřní příčina, pohnutka, popud k činnosti (jednání, chování), která aktivizuje činnost, řídí ji a udržuje. Motivy jsou k něčemu směřovány, cílené, mají určitou intenzitu a určitou dobou trvání.

Člověk si velmi často uvědomí motivační pozadí, leč některým ze svých jednání nepřisuzuje správné motivy. Pokud je mu položena otázka "Proč jsi to udělal?" stává se poměrně často, že na ni neumí odpovědět. Velká část lidských motivů leží totiž mimo sféru vědomí. Chování či jednání člověka vzbuzuje někdy více motivačních činitelů současně.

Podle Švingalové může motiv existovat ve dvou variantách

- *„aktualizovaný motiv: jako ten, který právě působí,*
- *potenciální motiv: jde o dispozici, která se za určitých okolností může oživit a uplatnit jako reálný motiv.* „²⁹

Člověk má vytvořenou složitou strukturu motivačních dispozic. V publikaci Sociální psychologie Výrosta a Slaměníka jsou tyto dispozice rozděleny na částečně vrozené a částečně získané. K vrozeným motivačním dispozicím patří biologické (primární)potřeby, k získaným sociální (sekundární) potřeby, dále zájmy, hodnotové orientace a částečně postoje. Získané motivační dispozice se vytvářejí na základě sociální zkušenosti.³⁰

²⁸ NOVOTNÝ, M., STARÁ, I. a kolektiv, *Dobrovolníci v nemocnicích*, Praha: Hestia, 2001, s. 36

²⁹ ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie osobnosti*, Liberec: Pedagogická fakulta, 2001, s. 59

³⁰ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, Praha: Grada Publishing, 2008, s. 147

Je jasné, že motivace dobrovolníků není zcela evidentní, je individuální a velmi rozmanitá. Mnoho z nich se nechává přesvědčit širokou škálou důvodů, které mají vliv na jejich budoucí zapojení v dobrovolnickém sektoru.

Důležité je také upozornit na motivy, které nemusí být pro ostatní prospěšné, naopak mohou být nebezpečné.

Podle Vitoušové bychom měli včas rozeznat tyto nežádoucí motivy

- „Soucit vedoucí k degradaci klienta.
- Nepřiměřená a zbytečná zvědavost.
- Služba pramenící z pocitu povinnosti.
- Skutkaření, snaha něco si zasloužit.
- Touha obětovat se, osobní neštěstí, se kterým si uchazeč neví rady, a proto chce ve službě hledat
- vlastní duševní rovnováhu.
- Osamělost a z ní pramenící touha po přátelství.
- Pocit vlastní důležitosti, nenahraditelnosti.
- Nedostatek sebeúcty a s ním spojená touha potkat ještě ubožejší lidi.
- Panovačnost, touha ovládat jiné a uplatnit svůj vliv.“³¹

„Jelikož dobrovolnictví patří k naší společnosti již dlouhou řadu let, je zakořeněno v každém z nás a váže se s naší morálkou. Každý se setká v životě se situací, kdy poskytne „dobrovolnou“ pomoc někomu v nouzi. Jak uvádí Kraus „Pomáhání vychází z altruistických potřeb člověka. Jeho základem je nezištná láska k bližnímu bez nároků na odměnu.“³²

Motivace dobrovolníků může vycházet také z náboženského přesvědčení. Mnoho náboženství vnímá službu ostatním jako duchovní povinnost nebo prostředek k dosažení vyššího duchovního postavení.

³¹ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s. 46.

³² KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008, s. 133.

2 FAKTA O DOBROVOLNICTVÍ A DÁRCOVSTVÍ

2.1 Legislativa

V 90. letech minulého století nebylo dobrovolnictví zakotveno v žádném obecně platném právním dokumentu ČR. Postupem času se ale situace mění. Dobrovolníci se objevují v zákoně č. 359/1999 Sb., v platném znění, o sociálně-právní ochraně dětí. Jde o případy, kdy dobrovolníci působí v rámci zařízení sociálně-právní ochrany, jako například zařízení sociálně výchovné činnosti a výchovně rekreační tábory pro děti (§29 zákona), ve kterých mohou dobrovolníci působit po boku profesionálních pracovníků.

V grantových titulech MŠMT ČR (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky) se od roku 2001 objevuje možnost žádat podporu také na zvýšení odbornosti dobrovolných pracovníků nevládních organizací. Zpočátku ale byla v tomto ohledu grantová politika MŠMT zaměřena převážně na tradiční dětské a mládežnické zájmové, turistické či sportovní oddíly a jejich kolektivní táborovou činnost.

V dalších letech se situace postupně zlepšovala, například Program státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace na léta 2004 až 2006 uvádí jako jednu ze šesti priorit „rozvoj dobrovolnictví a dobrovolné práce s dětmi a mládeží“. Systémově resort školství uchopil dobrovolnictví od roku 2009 v projektu Klíče pro život, v jehož rámci je realizováno samostatné průřezové téma.

„Výchova k dobrovolnictví. Výstupy tohoto projektu týkající se dobrovolnictví by se měly mimo jiné odrazit v legislativních opatřeních, podobně jako se to podařilo ve zdravotnictví a sociálních službách.“³³

Od roku 2002 lze žádat o grant u ministerstva zdravotnictví pro dobrovolníky ve zdravotnických zařízeních. Každý rok se vydává metodika pro vypracování a registraci žádostí k programu. Tyto granty jsou podporou pro vznik dobrovolnických center, jejich aktivit a mají zejména podpořit spolupráci mezi občany se zdravotním postižením a zařízeními následní a dlouhodobé péče.

³³ <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-a-paragrafy/>

Díky rozvíjejícímu se managementu dobrovolnictví, vstoupil v platnost v roce 2003 zákon č. 198/2002 Sb., ze dne 24. dubna 2002, o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů, který je prvním právním předpisem upravujícím statut dobrovolníka v České republice. Tento zákon uvádí náležitosti smluv mezi organizacemi a dobrovolníkem a mezi organizacemi vysílajícími a přijímajícími. Dále zákon uvádí možné oblasti dobrovolnické služby, její časové ohraničení apod.

Tento zákon má velký podíl na tom, že se u nás dobrovolnictví stalo známým a uznávaným. Zákon umožňuje pracovníkům MV kontrolovat, jakým způsobem jsou dobrovolníci vybíráni, přípravu na jejich činnost, zda a jaká rizika jejich činnost může představovat a jak jsou proti těmto rizikům chráněni – pojištěním, odborným vedením koordinátorem dobrovolníků nebo jím pověřenou kontaktní osobou v místě výkonu dobrovolnické služby a také jak je jejich činnost kontrolována, resp. zda a jak probíhá supervize jejich aktivit. Platná akreditace poté umožňuje požádat o dotaci, zejména na vybavení a služby týkající se přímo dobrovolníků.

První akreditace udělilo oddělení dobrovolnické služby odboru prevence kriminality MV ČR v červnu 2003. Do letošního roku bylo uděleno několik stovek akreditací pro dobrovolnické programy, jejichž činnost zahrnuje celé území České republiky, ale i zahraničí. Některé organizace si požádají o více akreditací dobrovolnických programů současně. Těmito organizacemi projde každoročně přes 10 000 dobrovolníků, kteří se na jejich činnosti podílí v průběhu celého roku.³⁴

Systém organizace a řízení dobrovolnických programů v nemocnicích a pravidla pro integraci dobrovolnictví ve zdravotnictví projekt Metodika v roce 2008, který předložila a navrhla společnost ConsultHospital s.r.o. MUDr. Ivana Kořínková. Organizované dobrovolnické programy zavedla ve Fakultní nemocnici v Motole. Jde o metodiku, která stanoví základní kritéria výkonu dobrovolnické činnosti, vymezuje pozice všech zúčastněných subjektů včetně koordinátorů dobrovolníků, zahrnuje vzory smluv a formulářů, principy evaluace a příklady dobré praxe. Tyto poznatky vyústily v Metodické doporučení pro zavedení dobrovolnického programu v nemocnicích, které bylo uveřejněno ve věstníku MZ ČR č. 6/2009 a také na informačním

³⁴ <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-a-paragrafy/>

portálu kvality MZ ČR <http://portalkvality.mzcr.cz/Odbornik/Pages/116-Metodika-pro-zavedenidobrovolnickeho-programu-v-nemocnicich-v-souladu-s-procesy-rizeni-rizik-a-bezpecnosti-pacientu.html>.

V roce 2008 se pojem dobrovolník objevil bok po boku profesionálních pracovníků v zákoně č.: 108/2006 Sb., ze dne 14. března 2006, o sociálních službách. Jde o novelu tohoto zákona z 16. října 2007.

Rozhodnutí rady EU

Význam dobrovolnictví se odráží i v současné etapě vývoje našich společností a to v pozornosti a činnosti orgánů Evropské unie. Dne 24. 11. 2009 přijala Rada ministrů EU zodpovědných za kulturu rok 2011 jako Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství.

Zároveň stanovila, že obecným účelem evropského roku je podněcovat a podporovat úsilí, které Společenství, členské státy, místní a regionální orgány vyvíjejí, aby občanské společnosti vytvořily podmínky pro dobrovolnictví v Evropské unii (EU) a zajistily větší zviditelnění dobrovolných činností v EU, a to zejména výměnou zkušeností a osvědčených postupů.

Cíle evropského roku

„1) usilovat o to, aby bylo v EU vytvořeno prostředí příznivé pro dobrovolnictví s cílem zakotvit dobrovolnictví jakožto součást podpory občanské účasti a činností lidí pro lidi v kontextu EU a ve vhodných a nezbytných případech řešit stávající překážky bránící dobrovolným činnostem;

2) umožnit organizátorům dobrovolných činností, aby zlepšili jejich kvalitu, s cílem usnadňovat dobrovolné činnosti a pomáhat organizátorům zavádět nové druhy dobrovolných činností a podněcovat navazování kontaktů (networking), mobilitu, spolupráci a součinnost v rámci občanské společnosti a mezi občanskou společností a dalšími oblastmi v rámci EU;

3) oceňovat a uznávat dobrovolné činnosti s cílem podporovat vhodné pobídky pro jednotlivce, společnosti a organizace pro rozvoj dobrovolníků a na úrovni EU a členských států zajistit uznávání dobrovolnictví ze strany tvůrců politik, organizací občanské společnosti, veřejných institucí a odvětví formálního a neformálního vzdělávání, jakož i zaměstnavatelů, pokud jde o dovednosti a kompetence rozvíjené prostřednictvím dobrovolnictví;

4) zlepšit povědomí o hodnotě a významu dobrovolnictví s cílem zlepšit obecné povědomí o důležitosti dobrovolnictví jakožto projevu účasti občanů, která přispívá k řešení otázek společného zájmu všech členských států, jako je harmonický rozvoj společnosti a sociální soudržnost.³⁵

„Koordinací Evropského roku v České republice se ujalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Řídí mezíresortní skupiny, které se zabývají průřezově jedenácti tematickými okruhy dobrovolnických aktivit. Jedná se o dobrovolnictví v sociálních službách, ve zdravotnictví, kultuře, sportu, ekologii, dobrovolnictví v práci s dětmi a mládeží, mezinárodní dobrovolnictví, komunitní dobrovolnictví, dobrovolnictví firem a dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech.“³⁶

³⁵ <http://www.dobrovolnik.cz/evropsky-rok-dobrovolnictvi-2011/>

³⁶ <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-rok-dobrovolnych-cinnosti-na-podporu-aktivniho-obcanstvi-2011.aspx>

2.2 Diakonie ČCE

Rozhodl jsem se vybrat jednu neziskovou organizaci a její působení a přínos popsat v několika větách v této práci. Diakonie ČCE je střediskem humanitární a rozvojové pomoci, oporou při mimořádných událostech v České republice, kde pomáhá hned v několika oblastech a zároveň organizuje spolupráci a humanitární pomoc v zahraničí.

Nejvíce se Diakonie ČCE podílí na poskytování pomoci při přírodních katastrofách v České republice a v zahraničí, školí dobrovolníky a vysílá je do postižených oblastí v rámci ČR i zahraničí. Šíří informace široké veřejnosti a také spolupracuje s mnoha dalšími organizacemi v ČR i v zahraničí. Jedná se o druhou největší nestátní organizaci, která se orientuje na sociální služby a občanskou pomoc.

Pomáhá lidem v nepříznivých životních situacích – jedincům, rodinám s dětmi s postižením, provozuje tzv. nízkoprahy, azylové domy, občanské poradny, chráněné dílny a pracoviště, až po seniorská zařízení či hospic pro umírající.

Diakonie ČCE poskytuje služby ve více než 110 zařízeních (střediska a speciální školy). Pracuje zde přes 1500 zaměstnanců a 1000 dobrovolníků. DČCE nabízí 126 registrovaných sociálních služeb.

Cílové skupiny Diakonie České církve evangelické jsou

- pomoc seniorům
- pomoc lidem s postižením
- pomoc lidem v obtížné životní situaci
- pomoc umírajícím

V roce 2012 využilo služeb Diakonie ČCE

„290 dětí a dospělých ve speciálních školách a školkách, praktických školách a kurzech pro lidi s postižením;

40 dětí vyžadujících okamžitou pomoc

180 rodin s dětmi v rané péči

1 350 dospělých v pečovatelských službách; 50 lidí v hospici pro umírající

420 dětí a dospělých ve stacionářích a denních centrech

850 dětí a dospělých v pobytových zařízeních; 90 lidí v chráněném bydlení

610 dětí a dospělých v sociálně aktivizačních programech a terapeutických dílnách

360 dětí a dospělých v krizové situaci v domech na půl cesty a azylových domech

510 dětí a dospělých v odlehčovacích službách; 110 lidí v sociální rehabilitaci

13 600 kontaktů a návštěv v různých typech poraden (krizová životní situace)

48 900 kontaktů s dětmi a mladými dospělými (nízkoprahová zařízení)

23 600 kontaktů s rodinami v terénu

Další projekty a témata

Diakonie se zabývá dalšími unikátními projekty a tématy, kupř.:

Problematika sexuality lidí s mentálním postižením nebo demencí

Lifetool – poradna pro užívání asistivních technologií (počítače ovládané očima ad.)

Projekt „Bydlení seniorů“ věnovaný přirozeným životním podmínkám ve stáří

Projekt mezinárodní spolupráce pro rozvoj sociálních služeb (Pomoc Africe) ad.³⁷

Diakonie ČCE započala své působení již od roku 1997, kdy začala s finanční pomocí. V roce 2002 začala vysílat do různě postižených oblastí i dobrovolníky, kteří pomáhají jak obětem tak i s likvidací škod při obnovovacích pracích. Rok 2008 byl pro diakonii ČCE

³⁷ <http://www.diakonie.cz/res/data/009/001383.pdf>

zajímavý tým, že se zapojila do projektu v provincii Bahir Dar v Etiopii. Diakonie ČCE sdružuje v současné době již deset organizací po celé České republice a zároveň vede deset zařízení, která spadají pod již zmíněná střediska. O její velikosti svědčí i velká podpora mediálních partnerů, kterými jsou například Lidové noviny, Český Rozhlas, Lego nebo ČSOB.

2.3 Typy dobrovolnictví

Pokud bychom si chtěli představit, kde všude je možné se s dobrovolnictvím setkat, musíme si najít způsoby organizování a zjistit co vše s sebou dobrovolná činnost přináší, musíme se zaměřit na tzv. typologii dobrovolnictví.

Kritérií, podle kterých lze dobrovolnictví rozčlenit, existuje celá řada, a proto jsem se rozhodl uvést jen ty, které jsou podle mého názoru zajímavé a které nám usnadní pohled na danou problematiku.

Z hlediska způsobu naplňování můžeme rozlišit tři základní typy dobrovolnictví. První z nich má v ČR svoji tradici, další se postupně rozvíjejí a občané se do nich ve stále větší míře zapojují.

„Dobrovolná občanská výpomoc

Motivací k této formě dobrovolné činnosti je předpoklad reciprocity – tzn. úvaha „dnes pomůžu já tobě, zítra ty mně“. Tato motivace provází lidskou společnost už od počátku její existence. Zpravidla je vykonávána spontánně, bez nároku na odměnu či vděk. Lidé vykonávající tuto činnost se ani necítí být dobrovolníky. Je postavena na dobrých vztazích v určité komunitě.

Dobrovolnictví jako projev občanské angažovanosti

Jde o iniciativy vycházející z ochoty občanů angažovat se svobodně a podle svého přesvědčení ve prospěch druhých nebo ve prospěch společnosti. Motivací je potřeba být užitečný svému okolí. Člověk vykonávající tuto činnost koná bez osobních vazeb (rodinných či přátelských) k příjemci pomoci, motivací není příslušnost k určité zájmové skupině.

Dobrovolná služba

*Dobrovolná služba je závazek dlouhodobé dobrovolné pomoci, která je vykonávána po dobu několika měsíců nebo i let, často mimo svoji zemi. Zpravidla je organizována mezinárodními humanitárními či dobrovolnickými organizacemi.*³⁸

Některé prameny zahrnují do dobrovolnictví ještě čtvrtý typ nezištné pomoci, kterým je dárcovství. Jde spíše o pasivní formu pomáhání, která některým lidem lépe vyhovuje, protože se z nejrůznějších důvodů nechtějí angažovat osobně a tento způsob jim umožňuje přispět na dobré účely. Buď jednorázově nebo opakovaně či pravidelně.

Dále lze dobrovolnictví rozdělit z časového hlediska

- Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích
- Dlouhodobá dobrovolná činnost
- Dobrovolná služba

Dobrovolnictví podle charakteristických oblastí působení

- **„Ekologické organizace** – mají jednu z nejlepších organizovaností s celostátní působností a propojení v mezinárodním měřítku. Například Greenpeace, Hnutí DUHA či Děti země.
- **Humanitární organizace** – jejich rozvoj u nás nastal zejména po roce 1989, působí v oblastech postižených válečnými konflikty nebo zasaženými přírodními katastrofami. Například: ADRA, nebo Člověk v tísni.
- **Organizace na ochranu lidských práv** – jejich hlavním cílem je posilovat a zvyšovat právní a občanské povědomí společnosti. Příkladem může být Český helsinský výbor.
- **Sociální a zdravotní oblast** – Nadace Olgy Havlové, Sdružení zdravotně postižených.
- **Kulturní oblast** – skrývá celou širokou škálu neziskových organizací, s nimiž pracuje přes několik tisíc dobrovolníků.

³⁸ VELEBOVÁ, Z., *Fenomén dobrovolnictví*, Diplomová práce IMS Brno, Brno, 2009, s. 8

- *Sportovní a vzdělávací činnost* – v zemích EU a USA se pomoc dobrovolníků výrazně uplatňuje také ve vzdělávacím procesu. Například Junák
- *Virtuální dobrovolnictví* – jehož význam roste zejména s rozvojem a rozšířeným používáním internetu. Například s tvorbou webových stránek pomáhají nadace Charity Focus.³⁹

³⁹ ŠEBKOVÁ, I., *Evropská dobrovolná služba očima dobrovolníků*, Diplomová práce, Masarykova univerzita, Brno, 2010, s. 26

3 DÁRCOVSTVÍ KRVE

3.1 Dárcovství krve a jejích složek

Dobrovolné a bezplatné dárcovství – definice Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. „Darování krve, plazmy a buněčných složek se považuje za dobrovolné a bezplatné, pokud tak dárci činí ze své svobodné vůle, tzn. není na něj vyvíjen žádný nátlak a nedostává za to žádnou náhradu ať již ve formě přímé platby nebo způsobem, který může být považován za náhradu peněz (toto zahrnuje i placené pracovní volno delší, než je rozumně potřebné pro odběr a cestu s ním spojenou). Malé dárky, občerstvení a náhrada přímých cestovních nákladů jsou s dobrovolným bezplatným dárcovstvím slučitelné.“⁴⁰

Proč potřebujeme dárce krve?

Transfuze krve je nejčastějším případem v případě transplantace nějaké tkáně v medicíně. Důvodů však, které nás k transfuzi vedou, může být daleko více. Kromě náhrady objemu krve při jejích velkých ztrátách (úrazy, operace, otrava), můžeme chtít nahradit především některé její chybějící komponenty, například červené krvinky při jejich nízkém počtu (tzv. anémie - nedostatky ve výživě, otrava estrogény, autoimunitní choroby), složky srážecí kaskády (chronické krvácení, otrava, některá autoimunitní a dědičná onemocnění), krevní bílkovinu (ledvinná a jaterní selhání) nebo dokonce protilátky.

Pacientovi lze také podat pouze některé součásti krve, jako například samotnou plazmu (bez krvinek), separované červené krvinky nebo krevní destičky.

Celoživotně jsou na krevní transfuzi odkázáni např.

- lidé s chronickým onemocněním ledvin
- lidé se zhoubnými nemocemi krve

⁴⁰ <http://www.cckpt.estranky.cz/clanky/darcovstvi-krve/>

Léky z krve vyrobené jsou nezbytně nutné pro

- nemocné s poruchami srážlivosti (např. hemofilici)
- léčbu poruch obranyschopnosti,
- léčbu popálenin a v řadě dalších situací.

„S rozvojem dalších léčebných metod roste stále i potřeba krve získávané od dárců. V průměru dostane každý občan za svůj život 4x krevní transfúzi a 12x preparát vyrobený z krve!“⁴¹

Právě na pochopení důležitosti dárcovství krve dárce, závisí životy druhých. Projekty Českého červeného kříže osobně podporuje od října 2007 Eva Čerešňáková, 1. česká vicemiss (2007). Rozhodla se inspirovat své vrstevníky k bezpříspěvkovému dárcovství krve.

Liga společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce zformulovala mezinárodně přijatou definici bezpříspěvkového darování krve:

„Dobrovolní bezpříspěvkoví dárce krve jsou ti, kteří darují krev, plazmu nebo další součásti krve ze své vlastní svobodné vůle, aniž za to dostali odměnu ve formě peněz nebo něčeho jiného, co může být považováno za ekvivalent peněz – například část z pracovní doby přesahující čas nezbytný na cestu tam a zpět a na odběr samotný. Malé pozornosti, občerstvení a úhrada přímých cestovních výloh jsou s bezpříspěvkovým darováním krve slučitelné.“⁴²

Zároveň má dárce po odběru nárok na 24 hodin pracovního volna a snížení daňového základu o 2000,- Kč. Odběry probíhají většinou v dopoledních hodinách, kdy nejdříve probíhá zápis dárců krve, potom se jde na odběr krevních vzorků k předodběrovému vyšetření, kde se zjišťuje krevní obraz a nakonec dárce obdrží dotazník, který po vyplnění odevzdá lékaři transfuzního oddělení, u kterého se podrobí vyšetření lékařem.

Jde o rutinní vyšetření, které sebou nese měření tlaku a zjištění celkového zdravotního stavu dárce. Po absolvování tohoto tzv. kolečka dárce vyčká, až na něj přijde řada a bude moci usednout do odběrového křesla. Při odběru krve dárce daruje 450 ml,

⁴¹<http://www.cervenykriz.eu/cz/bdk.aspx>

⁴² BOHONĚK, M., HORNÝCH, J., PROCHÁZKA, J., *50 let Národní transfuzní služby*, Praha: Galén, 1998, s. 13

přičemž vlastní odběr netrvá déle než 10 minut. Před a po odběru dárce dostane občerstvení, je mu vydáno potvrzení o odběru a potvrzení k proplacení cestovného, dále obdrží vitamíny dodané jeho zdravotní pojišťovnou a dle potřeby léčivý přípravek s obsahem železa.

Každá krev odebraná k výrobě transfuzních přípravků se vyšetřuje na přítomnost známek infekce např. žloutenky typu B, C, HIV (původce AIDS) a syfilis.

3.2 Historie dárcovství krve v ČR

Transfuze krve, dárcovství, krevní banky, krevní skupiny to všechno jsou pojmy, které nikomu z nás nepřipadají neznámé. Že lze podáním krve zachránit lidský život ví asi každý a není tudíž třeba nějak tuto skutečnost vyzdvihovat, ale bylo tomu vždycky tak?

Vnímání krve jako tekutiny důležité pro zachování života organismu je staré pravděpodobně jako lidstvo samo. Asi každý lovec nebo bojovník ví, že pokud oběť zbavíme krve, zbavíme ji i života. Proto byli lidé již od dávných dob přesvědčeni, že krev člověka je velmi důležitá a kolovali o ní různé mýty, jako např. že má zázračné účinky. Byla mezi lidmi uznávána jako všemocný lék, životní elixír a dokonce ji připisovali omlazující účinky. K dárcovství krve, jaké známe dnes, však vedla ještě dlouhá cesta. „Podle záznamů římských spisovatelů není vyloučeno, že už staří Římané, Egypťané, Asyřané a Židé měli poznatky o transfuzi krve.“⁴³

Jak čas po staletích plynul, vyvíjeli se mezi badateli, vědci a tehdejšími lékaři nejrůznější teorie o tom, k čemu je vlastně krev v těle potřebná a zda se nedá na něco užitečného použít. V sedmnáctém století se Jean Baptiste Denis začal zabývat otázkou transfuze krve. Více než fyziologické procesy ho začala zajímat otázka, zda transfuze může nějak pomoci v lékařské praxi. Zjistil mnoho důležitých poznatků o krvi a provedl mnoho pokusů se zvířaty, kterým se snažil měnit krev.

Přechod od myšlenky provedení transfuze na zvířeti k první realizaci na člověku byl neuvěřitelně rychlý. Dne 15. června 1667 byl Jean Baptiste Denis požádán o pomoc mladíkovi, který se podrobil jako první v historii transfuzi krve. Tento pokus dopadl

⁴³ PROCHÁZKA, J., ŠVEJNOHA, J. *40 let bezpříspěvkového dárcovství krve*. Praha, 2000, s. 3.

nad očekávání dobře a mladík přežil. Bohužel ne každý měl takové štěstí, někteří vědci, kteří se o transfuzi také snažili, se v mnoha případech dopouštěli závažných chyb.

Dalších zhruba dvě stě let trvalo, než se lékařům podařilo objasnit důvody některých komplikací spojených s transfuzí krve. Vzhledem k tomu, že mnoho pokusů končilo smrtí pacienta, nebyla nová léčba mezi vědci moc populární. Francie a Velká Británie se postavily proti používání této metody a papež roku 1675 podepsal nařízení, které ji zakazovalo.

Poté, zhruba po sto padesáti letech se výzkum transfuze znovu obnovil a transfuze se rozvinula do dnešní podoby.

Hlavní příčinou neúspěchů s transfuzemi krve byla neznalost krevních skupin. K jejich objevení došlo doktorem Jánským až na počátku 20. století. Jedná se o skupiny A, B, AB a 0. Na jeho počest je jeho jménem prostřednictvím Československého červeného kříže udělováno ocenění pro mnohonásobné bezplatné dárce krve – Jánského plaketa a medaile.

V roce 2014 tomu bude již 145 let od provedení první transfuze v Čechách. Provedl ji Dr. Antonín ERPEK. Šlo o transfuzi beránčí krve. První transfuze lidské krve začali provádět kolem roku 1880. Zde bych rád zmínil Jana Kabelíka, který v letech 1916 a 1917 léčil nemocné v akutní fázi skvrnitého tyfu tím, že jim podával krev rekonvalescentů. Zařadil se tak mezi průkopníky imunotransfuze ve světě.

V roce 1930 byla vydána první česká monografie o krevní transfuzi, kterou napsal Emerich Polák. V té době se transfuze prováděly tak, že se krev odebírala stříkačkou dárce a vstříkovala do žíly příjemce nebo se krev nechala odtékat do nádoby a odtud se nabírala stříkačkou pro podání příjemci, šlo o takzvanou transfuzi přímou. Později, kolem čtyřicátých let 20. století se u nás hlavně ve větších nemocnicích začalo rozmáhat podávání konzervované krve.

Nedvěd uvádí, že *„dříve do roku 1937 dávali pacientům krev většinou jejich příbuzní. Kvůli prodlevám nemocní umírali na vykrvácení, a proto altruističtí zdravotníci začali tvořit v některých nemocnicích kádry dárců krve.“*⁴⁴

První dobrovolníci byli z řad lékařů, jelikož jich však byl vždy jen omezený počet, začali se ve větších nemocnicích vytvářet svazy dárců krve, kteří darovali krev pravidelně

⁴⁴ NEDVĚD, J. *Počátky dějin transfuze ve světě a u nás, Transfuze a hematologie dnes*, 2009, roč. 15, č. 3, s. 12

a dostávali za ni peníze. To také svědčilo o tom, že dárci byli často ze sociálně slabého prostředí.

„V roce 1937 v Praze vznikají dva spolky dárců krve, spolek SAMARITA a Ústřední svaz dárců krve. Byly to soukromé organizace sdružující dárcce krve a za odměnu zajišťovaly potřeby nemocnic.“⁴⁵

„Od roku 1943 se při větších nemocnicích tvoří tzv. Ústředny dárců krve, organizace dárců přechází do veřejné zdravotní správy. Jako dárci byli přijímáni bezúhonní lidé z blízkého okolí nemocnic, aby se k pacientovi dostali rychle. Druhá světová válka ukázala efektivitu používání konzervované krve a plazmy. Důležitým rokem pro vývoj transfuzní služby u nás byl rok 1948, kdy organizace transfuzní služby dostává zákonný rámec (zákony 49/1947 a 158/1948).“⁴⁶

V roce 1952 je u nás založen Ústav hematologie a krevní transfuze, jehož aktivity byly zaměřeny na problematiku transfuzí a přípravu náhražek krve. Výzkumy začaly směřovat ke kvalitní diagnostice a léčbě krevních onemocnění. Díky tomu docházelo k rychlému rozvoji transfuzních služeb a perfektní organizaci dárců krve pod zajištěním Československého červeného kříže.

„Transfuzní služba a laboratorní hematologie se stále více napojovala na klinické obory, zlepšilo se vyšetřování dárců krve, řešila se i problematika placeného dárcovství. K původním krajským transfuzním stanicím byla vybudována síť menších okresních pracovišť. Odběry krve se prováděly v aseptických prostorách nebo ve speciálních odběrových autobusech. Síť transfuzních stanic splnila očekávání a zásobovala krví všechna léčebná zařízení. Podrobné vyšetřování dárců krve vedlo k větší bezpečnosti transfuzí a k prevenci následků pro dárcce. Předodběrové vyšetření se navíc stalo motivací k darování krve. Transfuzní služba se úspěšně napojila na laboratorní i klinickou hematologii.“⁴⁷

⁴⁵ PROCHÁZKA, J., ŠVEJNOHA, J. *40 let bezpříspěvkového dárcovství krve*. 1. vydání. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2000, s. 18

⁴⁶ NEDVĚD, J. *Počátky dějin transfuze ve světě a u nás*, *Transfuze a hematologie dnes*, 2009, roč. 15, č. 3, s. 12

⁴⁷ NEDVĚD, J. *Počátky dějin transfuze ve světě a u nás*, *Transfuze a hematologie dnes*, 2009, roč. 15, č. 3, s. 13

3.3 Dárcovství krve z pohledu statistiky

Zde nabízím statistické srovnání let 2009 a 2010, které se mi podařilo získat z odboru analýz, publikací a externí spolupráce ÚZIS ČR, Palackého nám. 4, 128 01 Praha 2.

„K 31. 12. 2010 bylo celkem registrováno 131 zařízení oboru transfuzní služby (vč. plazmaferetických center a krevních bank), tj. o 9 zařízení víc než v předešlém roce.

Nová plazmaferetická centra, která vznikají od roku 2008 a specializují se na odběr plazmy od dárců, kterým je finančně kompenzováno nepohodlí a ztráta času, významně ovlivnila údaje o činnosti transfuzní služby v ČR a měla největší podíl na více než 2násobném nárůstu počtu prvodárců za roky 2008–2010. Také měla zásadní podíl na 7,4násobném nárůstu počtu odběrů plazmaferézou a na zvýšení celkové produkce, hlavně plazmy z aferézy (více než 7,8krát v letech 2008–2010).

Vzrostl počet evidovaných a odebraných dárců v zařízeních transfuzní služby, a to o téměř 4 % u evidovaných dárců (na více než 300 tisíc dárců) a o necelé 1 % u odebraných dárců (na téměř 221 tisíc osob). Prvodárci tvořili v roce 2010 více než 14 % z celkového počtu odebraných dárců a jejich počet proti roku 2009 klesl o více než 2 % (o 777 dárců). V plazmaferetických centrech vzrostl počet evidovaných dárců o více než čtvrtinu (na více než 75 tisíc dárců), počet odebraných dárců o 13 % (na více než 51 tisíc) a počet prvodárců ale klesl o 17 % (na 24,5 tisíc dárců).

U odebraných dárců je sledován výskyt infekčních onemocnění. Z těchto důvodů bylo v roce 2010 vyřazeno celkem 1 041 dárců. Z celkového počtu vyřazených dárců bylo v Národních referenčních laboratořích skutečně potvrzeno: 44 dárců s hepatitidou typu B, 96 dárců s hepatitidou typu C, 11 dárců s infekcí HIV a 53 dárců se syfilidou.

K nárůstu potvrzených infekcí došlo pouze u syfilidy, a to o 13 % (o 6 dárců), u hepatitidy typu C klesl počet potvrzených dárců o třetinu (o 48 osob) a u hepatitidy typu B o téměř 8 % (o 4 dárců). Počet potvrzených infekcí u HIV se zvýšil ze 6 osob v roce 2009 na 11 osob v roce 2010.

Z celkového počtu 583 tisíc odběrů (bez autologních odběrů) v zařízeních transfuzní služby byla u 425 tisíc odběrů odebrána plná krev (cca stejně jako v předchozím roce) a u dalších 156 tisíc odběrů se jednalo o plazmu, z toho 89 % bylo provedeno plazmaferézou, zbytek jinou aferézou. V plazmaferetických centrech bylo provedeno o třetinu více odběrů než v roce 2009 (o více než 130 tisíc odběrů).

*Na spotřebě transfuzních přípravků se největší měrou podílely chirurgické obory (37 %), interní obory spotřebovaly 35 % (z toho samostatná oddělení hematologie a onkologie 40 %), anesteziologicko-resuscitační oddělení spotřebovala 18 % transfuzních přípravků, gynekologie a porodnice 4 % a ostatní oddělení 6 %.*⁴⁸

3.4 Současná situace

Bezpríspevkovými dárci krve se mohou stát lidé ve věku od osmnácti do pětadesáti let. Pro darování krve musejí být naprosto zdraví. Zda je dárcce způsobilý k odběru, posoudí individuálně lékař na Transfuzní stanici, a to těsně před odběrem. Den před odběrem by měl dárcce hodně pít, nejíst tučná jídla, nepít alkohol a ráno může lehce posnídat.

Aby byla krev v té nejlepší kvalitě a zároveň použitelná, je třeba, aby dárcce splňoval jistá zdravotní kritéria. Tyto kritéria posuzuje lékař před odběrem na základě rozboru anamnézy, základního lékařského a laboratorního vyšetření.

V České republice může darovat krev každý zdravý člověk, který je ve věku 18 - 65 let. Ženy mohou darovat krev nejvýše čtyřikrát ročně a muži pětkrát ročně. Nejkratší interval mezi odběry je alespoň osm týdnů. Jeden odběr krve činí 450 ml.

Legislativa dárcovství se v České republice opírá o Vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 40/1992 Sb. Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví ČR č. 1/1998 – Posuzování způsobilosti k dárcovství krve, krevních složek a krvetvorných buněk.

Důležitou právní normou pro tuto oblast je i Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví č. 4/1997 – Koncepce transfuzní služby ČR. Daňové zvýhodnění bezpríspevkových dárců krve potom Nařízení vlády č.108/1994, kterým se provádí Zákoník práce.

„Oceňování dárců krve, kteří tuto činnost vykonávají zcela zdarma a dobrovolně se u nás provádí od roku 1960. Československý, dnes již Český červený kříž oceňuje tyto dárcce několika stupni ocenění, podle počtu bezpríspevkových odběrů. Za první odběr je udělen odznak „krůpěj krve“, za deset odběrů bronzová medaile profesora Janského,

⁴⁸ <http://www.uzis.cz/system/files/cinsvls2010.pdf>

za dvacet odběrů stříbrná medaile a za čtyřicet odběrů zlatá medaile. Za další jsou udělovány zlaté kříže III. stupně za osmdesát odběrů, II. stupně za sto dvacet odběrů a I. stupně za sto šedesát odběrů.⁴⁹

3.5 Propagace dárcovství krve

„Transfuze krve se u nás začaly provádět až po první světové válce a vzniku samostatné Československé republiky. Na klinikách a ve větších nemocnicích se vytvořily svazy dárců krve, kteří darovali krev v intervalu několika týdnů a byli za tento úkon placeni. Dárci krve tak byli převážně sociálně slabí jedinci. V této době nebyli problémem jen placení dárci, ale i vybavenost ústřední dárců krve a bezpečnost při darování.“⁵⁰

Studená ve své práci uvádí, že *„největší převrat nastal po druhé světové válce, kdy začalo budování Národních transfuzních služeb. Do celé akce byl na pomoc přizván i Československý červený kříž. Ten posléze sehrál velkou roli při všeobecné propagační akci, která měla za cíl seznámit veřejnost s potřebou krve, ale také s právy a povinnostmi dárců krve. Kromě vydávání brožur, letáků, rozhlasových relací odborníků, článků v tisku, byl také uskutečněn výzkum veřejného mínění, organizována školení a natáčely se filmy. Postupně tak přibývalo dárců a koncem padesátých let se začínají objevovat první případy, kdy někteří dárci poukazovali svůj příspěvek na dobročinné účely. V této době se tedy poprvé objevuje pojem bezpříspěvkový dárců krve. Svou roli sehrál fakt, že v této době se začala všechna zdravotní péče v našem státě poskytovat bezplatně. Díky tomu zde vznikl prostor pro morální důvod k bezplatnému daru krve.“⁵¹*

Na podporu a propagaci dobrovolného dárcovství krve v dnešní době můžeme narazit v mnoha formách. Zapojují se do ní Občanská sdružení, nemocnice, média, školy, nebo i celé firmy jak soukromé tak i státní.

Probíhají studentské akce, kdy se vyhlásí nějaké termíny a v tomto čase mohou studenti na kterékoliv transfuzní stanici v ČR krev darovat. Podpora spočívá v tom, že pokud

⁴⁹ BOHONĚK, M., *Krev jako léčivo, Informace pro dárců krve*. 1 vyd. Praha, 1999. s. 20.

⁵⁰ PROCHÁZKA, J., ŠVEJNOHA, J., *40 let bezpříspěvkového dárcovství krve*. 1. vyd. Praha, 2000. s. 55

⁵¹ STUDENÁ, E., *Problematika dárcovství krve ve společnosti*, Bakalářská práce, Brno: Masarykova univerzita, 2010 s.

tak učiní, budou obdarováni i oni samotní, například malým dárkem. Naposledy byla takováto akce vyhlášena v období od 15. 10. 2012 - 31. 5. 2013 a jako odměna za darování krve dostal dárce triko s logem akce a vstupenky na muzikál.

„K 10. 2. 2013 bylo zaregistrováno do projektu Studentská krev 200 bezpříspěvkových dárců – studentů.“⁵²

Nejrozšířenější a zároveň nejznámější kampaň dárcovství krve, kterou v České republice již řadu let podporuje Český rozhlas nese název – „Daruj krev s Českým rozhlasem“. Jedná se většinou o dva dny, kdy za asistence Českého rozhlasu lidé chodí darovat krev a na oplátku od rozhlasu dostávají drobné dárečky. Letos se poslední akce uskutečnila ve středu 12. 6. 2013 a byla tak již dvaasedmdesátým podporovaným odběrem krve v rámci projektu. Odběry probíhají v Praze a v regionech pod záštitou stanic Českého rozhlasu Brno, Hradec Králové, Olomouc a Plzeň. Český rozhlas se snaží oslovit zejména prvodárce a tak rozšiřovat státní databázi pravidelných dobrovolných dárců krve a jejich složek.

I když je dárcovství krve bezplatné, přináší řadu výhod

- *„Kontrola zdravotního stavu*

Ani pravidelné darování krve nenahradí pravidelné preventivní prohlídky. Vyšetření dárce krve poskytne základní informaci o funkci oběhového systému (krevní tlak, pulz), hodnotách krevního obrazu a sledovaných infekcích. Tato finančně nákladná vyšetření jsou pro dárce vždy zdarma. Pravidelným darováním krve budete mít alespoň základní přehled o svém zdravotním stavu.

- *Pracovní volno*

Podle zákoníku práce má dárce nárok na pracovní volno na cestu k odběru, vlastní odběr, cestu zpět a zotavenou po odběru, pokud tyto skutečnosti zasahují do pracovní doby v rámci 24 hodin. Dárci náleží odměna s náhradou mzdy (ve výši 100 %

⁵² <http://www.studentskakrev.cz/uvod.html>

průměrné mzdy). Pokud odběr není proveden, náleží dárci toto volno jen na celou strávenou dobu na transfuzním oddělení.

- *Odpočet ze základu daně*

Dárce může uplatnit nárok na snížení daňového základu podle zákona č. 586/1992 Sb., § 15 (1 odběr – 2 000 Kč).

- *Odměny od zdravotních pojišťoven*

Další odměnou bývá příspěvek na stravu nebo občerstvení v místě odběru. Zdravotní pojišťovny také odměňují dárce různými dárky a příspěvky, multivitaminy, příspěvkem na lázně, bezplatným cestovním pojištěním a dalšími službami.⁵³

⁵³ <http://www.darujikrev.cz/odmeny-za-darovani-krve/>

4 VZTAH SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY A DOBROVOLNICTVÍ

V této kapitole se budu zabývat souvislostmi mezi sociální pedagogikou a dobrovolnictvím. Předpokládám totiž, že jejich vztah může být velmi blízký, jelikož pro práci dobrovolníků je důležité prohlubovat neustále své znalosti a ty by právě sociální pedagogika mohla poskytnout.

4.1 Úloha a význam sociální pedagogiky v dobrovolnictví a dárcovství

Dle mého názoru má sociální pedagogika velký prostor pro svoje působení v dobrovolnictví.

„Sociální pedagogika si už od svého vzniku v polovině 19. století kladla za cíl spojit sociální pomoc spolu s výchovou a pomáhat ohroženým skupinám nebo lidem v krizi ke svépomoci.“⁵⁴

Sociální pedagogika se zaměřuje k objektu výchovy, k výchovným cílům ve smyslu sociální pomoci a v tomto případě se dostáváme k propojení sociální pedagogiky a dárcovství. Jde o nalezení správných postupů k edukaci jedinců a to právě pomocí sociální pedagogiky. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu, které by mohlo u každého z nás vést k uvědomění si systému našich hodnot a podle toho se promítne do jednání ve volném čase.

Sociální pedagogika si klade za cíl co nejefektivněji pomoci lidem, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni a snaží se nacházet řešení a cesty, jak pomáhat a týká se to všech lidí bez výjimky.

⁵⁴ BLAŽKOVÁ, Z., *Fenomén dobrovolnictví*, Diplomová práce, Brno: IMS, 2011, s. 53

Používá k tomu mnoho nástrojů, jež jsou jí blízké, a sama je jakýmsi návodem, jak pomoci lidem. Může pomoci především prostřednictvím kontaktů, které má s mnoha vědními disciplínami, jako je například psychologie.

Kraus definuje sociálního pedagoga jako odborníka, „*kteřý je vybaven teoreticky, prakticky i koncepčně pro výchovu všude tam, kde prostředí působí na jednotlivce destruktivním nebo nekreativním způsobem.*“⁵⁵

4.2 Osvěta dárcovství krve

V dnešní době bychom se měli zaměřit na edukaci široké laické veřejnosti. Jen člověk s ucelenými informacemi si může vytvořit správnou představu o dárcovství krve a jeho významu ve společnosti. Edukace musí obsahovat pozitivní význam dárcovství krve a jeho nezpochybnitelnou potřebu ve společnosti. Pro pacienty, kteří dostávají krevní transfuzi, vytvořit informační materiál o dárcovství krve, aby si uvědomili, že se nejedná o klasický „lék“, ale že k jeho získání byl zapotřebí dar krve jiného člověka.

Musí probíhat také systematická edukace v rámci mateřské, základní, střední a vysoké školy, která by byla součástí osnov. Pro přiblížení dárcovství krve jsou vhodné exkurze studentů na transfuzní stanice.

V transfuzních stanicích jsou zaváděny dny otevřených dveří, které veřejnosti přibližují prostředí transfuzní stanice, a v některých výjimečných případech mohou i rozšířit pracovní dobu transfuzních stanic či organizovat víkendové odběry krve, kdy by mohli jít darovat krev i lidé, kteří jsou přes týden pracovní vyčerpáni.

V čekárnách lékařů bývají informační plakáty a letáky, nebo krátká edukační videa, kdy mají za úkol veřejnost vhodně zabavit. Jde o spoty, které obrazově přibližují průběh odběrů a zpracování krve.

Prostřednictvím médií – rozhlasových a televizních stanic existují upoutávky přibližující potřebu dárcovství krve.

⁵⁵KRAUS, B., *Profesní model sociálního pedagoga*, In Sborník referátů z mezinárodní vědecké konference, Bratislava 2000, s. 14

Dále jsou nepřehlédnutelné příspěvky s tematikou dárcovství krve v novinách, letáčích v časopisech a články v internetovém zpravodajství.

Často se také setkáváme s podporou dárcovství a to propojením se známou osobností. Zdravotnictví se v posledních letech v tomto odvětví výrazně zlepšilo, snaží se využívat koordinace propagace a medializace dárcovství krve na celonárodní i nadnárodní úrovni, navazují spolupráci s národními organizacemi.

Jako příklad zde nabízím ukázkou informačního letáku rádia Zlín z roku 2010 a 2011, kdy všeobecná zdravotní pojišťovna a rádio Zlín do projektu zapojilo známé osobnosti, což bývá nejčastějším „marketingovým“ tahem všech, kteří se takto rozhodnou pomoci.

Obr. č. 1

DARUJ KREV
S VZP A RADIEM ZLÍN
A PŘIPOJ SE K TĚMTO OSOBNOSTEM

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY

radio Zlín

TRANSFUZNÍ STANICE KRAJSKÉ NEMOCNICE T. BATI

11.11.2010 6 - 12h

Kateřina Králová
HEREČKA MĚSTSKÉHO DIVADLA ZLÍN

Jaroslav Balaščík
HOKEJISTA PSG ZLÍN

Helena Štěrbová
REPREZENTANTKA & HRÁČKA HC ZLÍN

Ondra Čadka
MODERÁTOR RÁDIA ZLÍN

Petr Švancara
FOTBALISTA 1. FC SLOVÁCKO

WWW.RADIOZLIN.CZ

KAŽDÝ Z NÁS DOSTANE ZA SVŮJ ŽIVOT AŽ 4x KREV NÍ TRANSFUZI A AŽ 12x PREPARÁT VYROBENÝ Z KRVE

Zdroj: <http://www.radiozlin.cz/2010/daruj-krev-s-vzp-a-radiem-zlin/>

Obr. č. 2

Zdroj: <http://www.radiozlin.cz/2011/darujte-krev-s-vzp-a-znamymy-osobnostmi/>

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Vlastní výzkum jsem se rozhodl zpracovat metodou kvantitativní, tudíž technikou dotazníkového šetření. Po dohodě s nemocnicí v Hořovicích jsem oslovil dárce krve v tamní transfuzní stanici. Zanechal jsem v transfuzní stanici 50 dotazníků určených pro dárce, kteří se budou chtít dotazníkem zabývat. Za určené období – 7 dní, jsem navštívil tuto transfuzní stanici a byl jsem mile překvapen, když jsem zjistil, že jsou všechny dotazníky vyplněny. Tyto jsem pak odnesl domů k jejich zpracování. V dotazníku se jednalo o 20 srozumitelných otázek, které se týkaly jak dobrovolnictví, tak i dárcovství krve.

5.1 Metoda výzkumu

Z možných metod šetření jsem si vybral dotazník, a to hned z několika důvodů. Jedním z důvodů bylo, že jsem mohl touto cestou oslovit dostatek dárců, kteří nemuseli odpovídat na mé otázky ihned. Dalším důvodem bylo více respondentů nežli například při rozhovorech a tím i vyšší přesnost šetření. Je to metoda, se kterou se dá získat mnoho informací za poměrně krátký časový úsek.

Cíle výzkumu

Vyhodnocením dotazníku jsem si chtěl odpovědět na otázky, kterými se ve svojí práci zabývám. Kdo jsou vlastně lidé, kteří dělají něco pro druhé bez nároku na odměnu nebo jim něco darují, a co je k tomu vlastně vede. Je to chuť udělat něco dobrého, nebo snad občanská povinnost? Jedná se o mladé lidi či starší generaci, o muže či ženy, o lidi sociálně slabší, či silnější?

Cílem šetření je zjištění sociálního statusu dárců krve, tj. jejich průměrného věku, pohlaví, nebo rodinného stavu. Dále zjistit intenzitu, s jakou darují krev a jaký je jejich pohled na současnou situaci v tomto odvětví. Jde také o vliv pohlaví, věku a vzdělání na motivaci dárců?

Hlavními otázkami tedy jsou

- 1) Co je hlavním motivem pro dobrovolné dárce krve k jejich činnosti?
- 2) Jak se dárce dívají na reakce jejich okolí ke svému jednání?
- 3) Darují dárce krev pravidelně, nebo se jedná spíše o občasné dárcovství?

Stanovení hypotéz

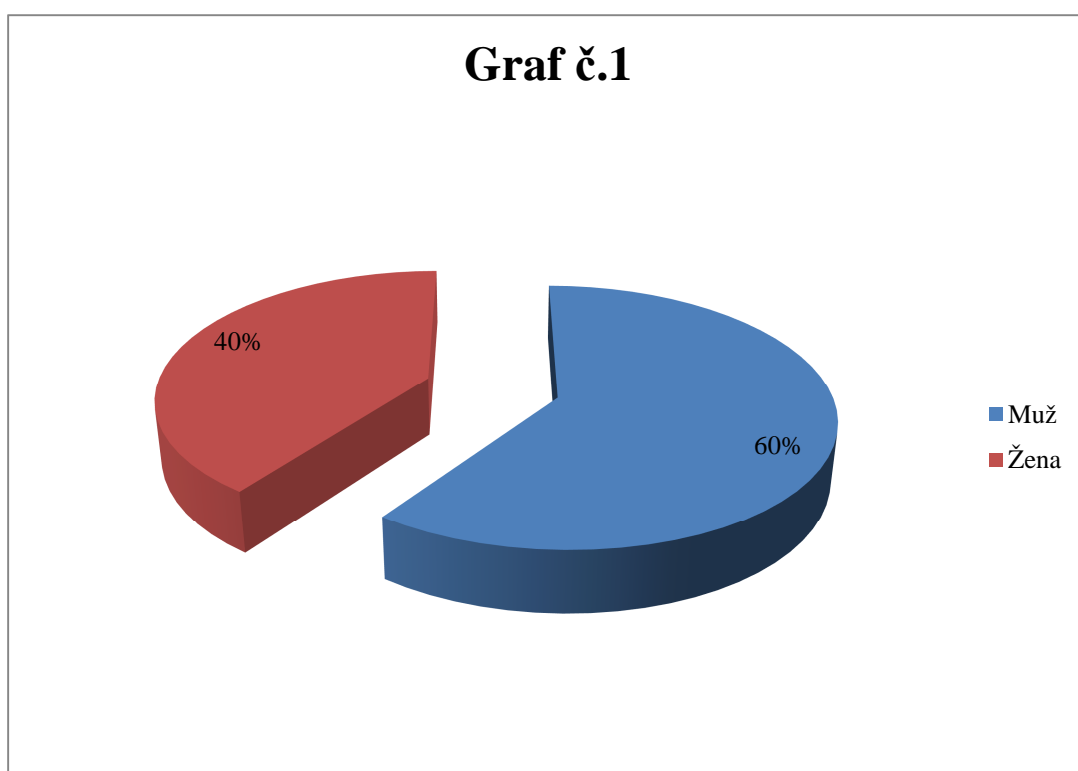
- H1 - Domnívám se, že motivů k dárcovství krve je více a jedním z nejčtetnějších je touha pomoci druhým.
- H2 - Jsem přesvědčen, že tato činnost má kladnou odezvu snad u každého.
- H3 - Oslovení dárce darují krev pravidelně a to několikrát ročně.

5.2 Vlastní výzkum

1. Pohlaví

b) žena

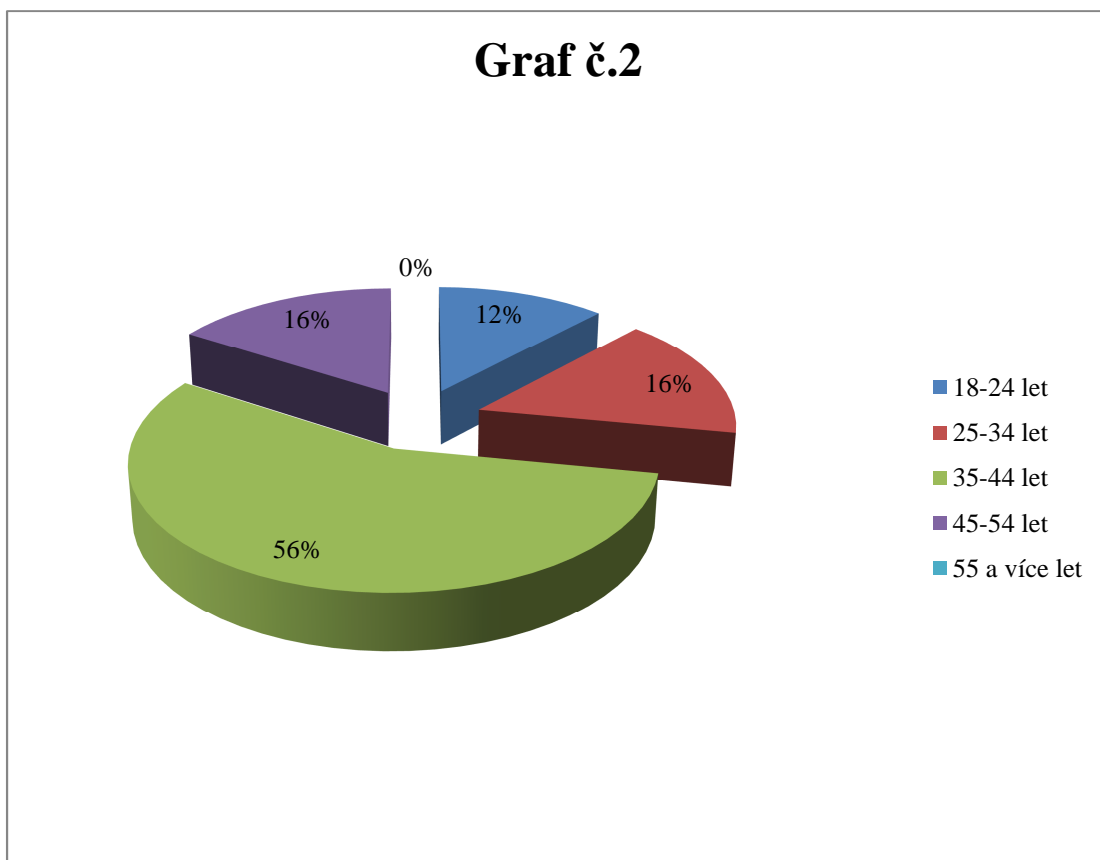
a) muž

Na základě výsledku je patrné, že transfuzní stanice navštěvuje více mužů než žen.

2. Věk

- a) 18 – 24 let
- b) 25 – 34 let
- c) 35 – 44 let
- d) 45 – 55 let
- e) 55 a více let

Transfuzní stanici navštívilo nejvíce lidí ve věku 34 - 45 let, dále je zde shoda skupin 25 – 34 a 45 – 54 let, s dvanácti procenty je dále skupina 18 – 24 let a na posledním místě jsou lidé ve věku 55 let a více. Starší jedinci transfuzní stanici v době šetření nejspíše nenavštívili, nebo možná jen nevyplnili tento dotazník.

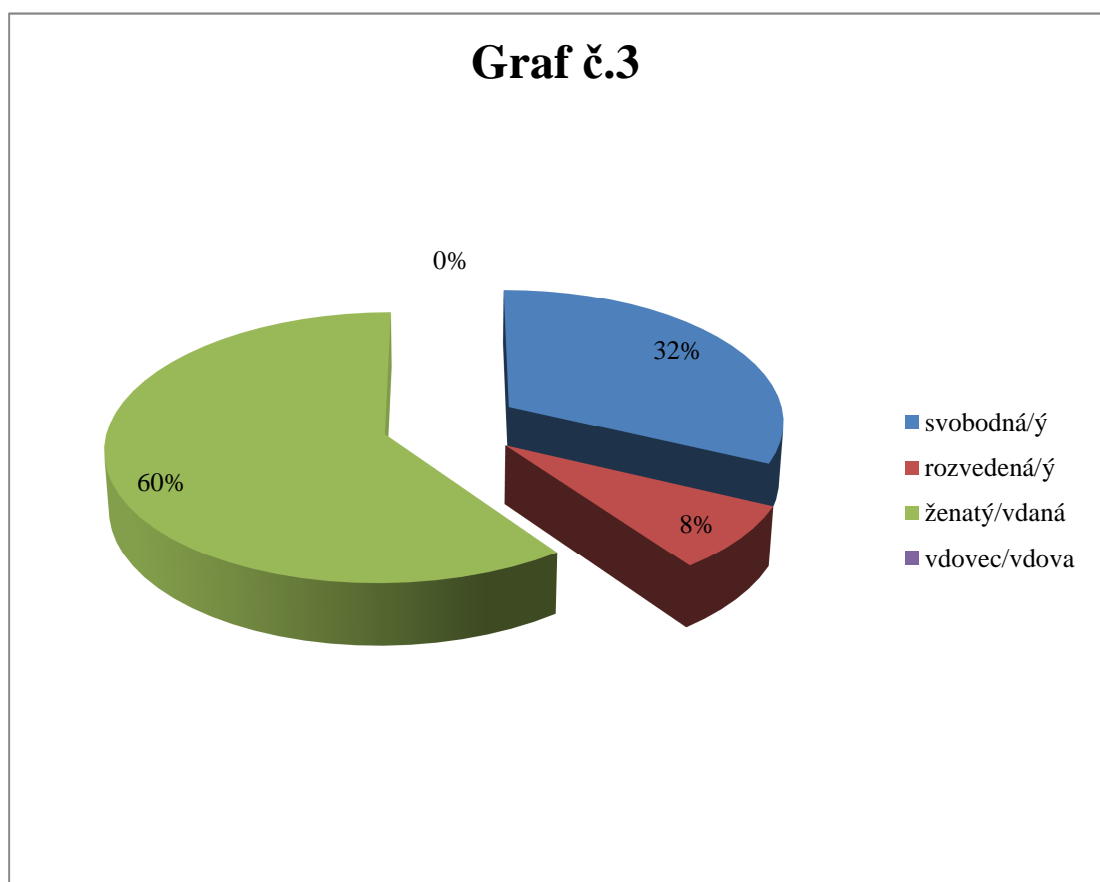
3. Rodinný stav

a) svobodná/ý

b) rozvedená/ý

c) ženatý/vdaná

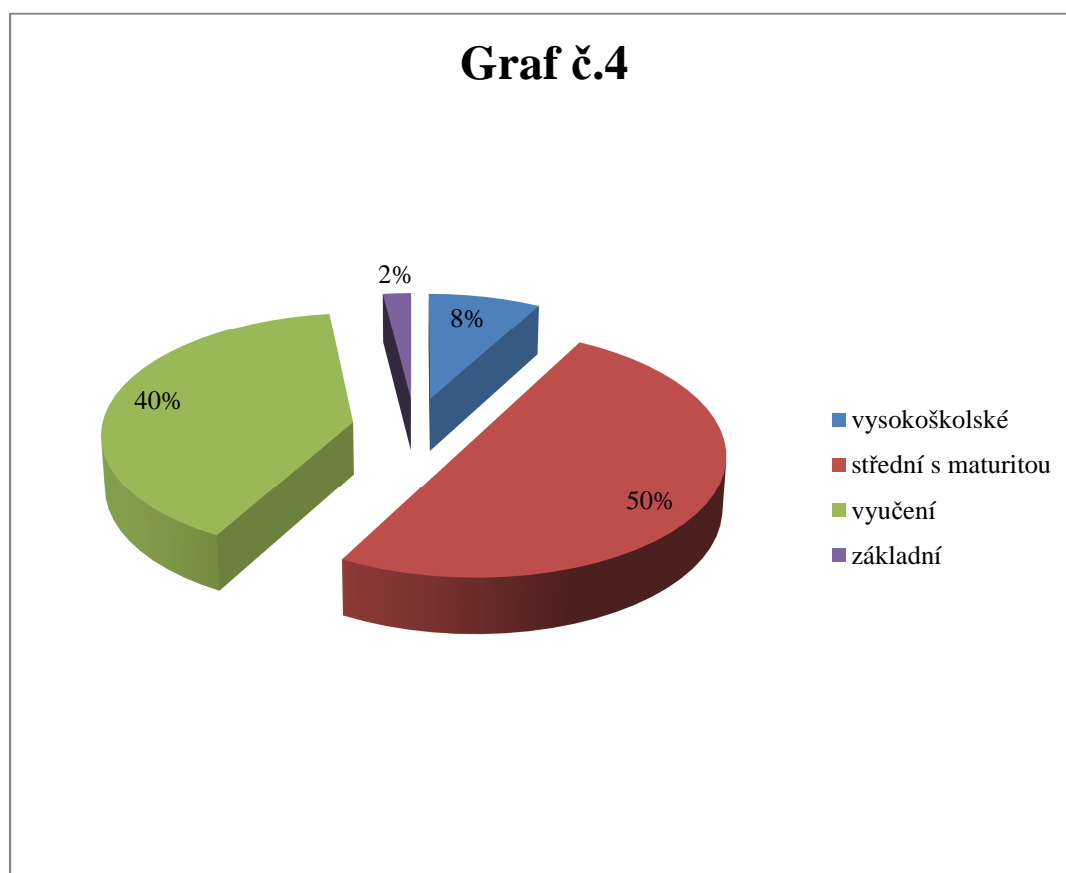
d) vdovec/vdova

Z tohoto grafu vyplynulo, že transfuzní stanice navštěvují hlavně ženatí muži a vdané ženy, 32 % dárců bylo svobodných, jen 8 % dotázaných bylo rozvedených a vdovec či vdova nebyl nikdo z dárců.

4. Vzdělání

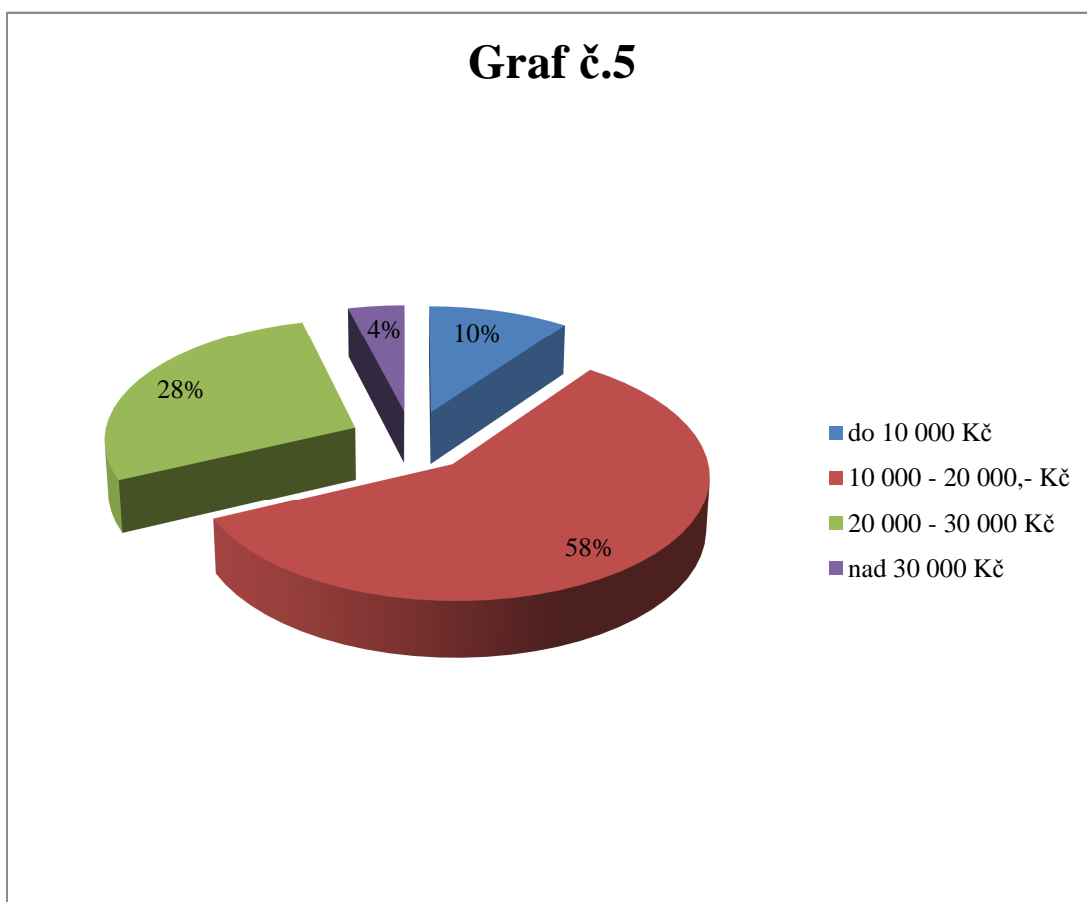
- a) *vysokoškolské*
- b) *střední s maturitou*
- c) *vyučení*
- d) *základní*

Zde je patrné, že nejvíce dotázaných dárců má střední vzdělání, následuje vyučení, po vyučení jsou to dárci s vysokoškolským vzděláním a nakonec lidé, kteří mají vzdělání na základní úrovni.

5. Jaký je Váš měsíční příjem?

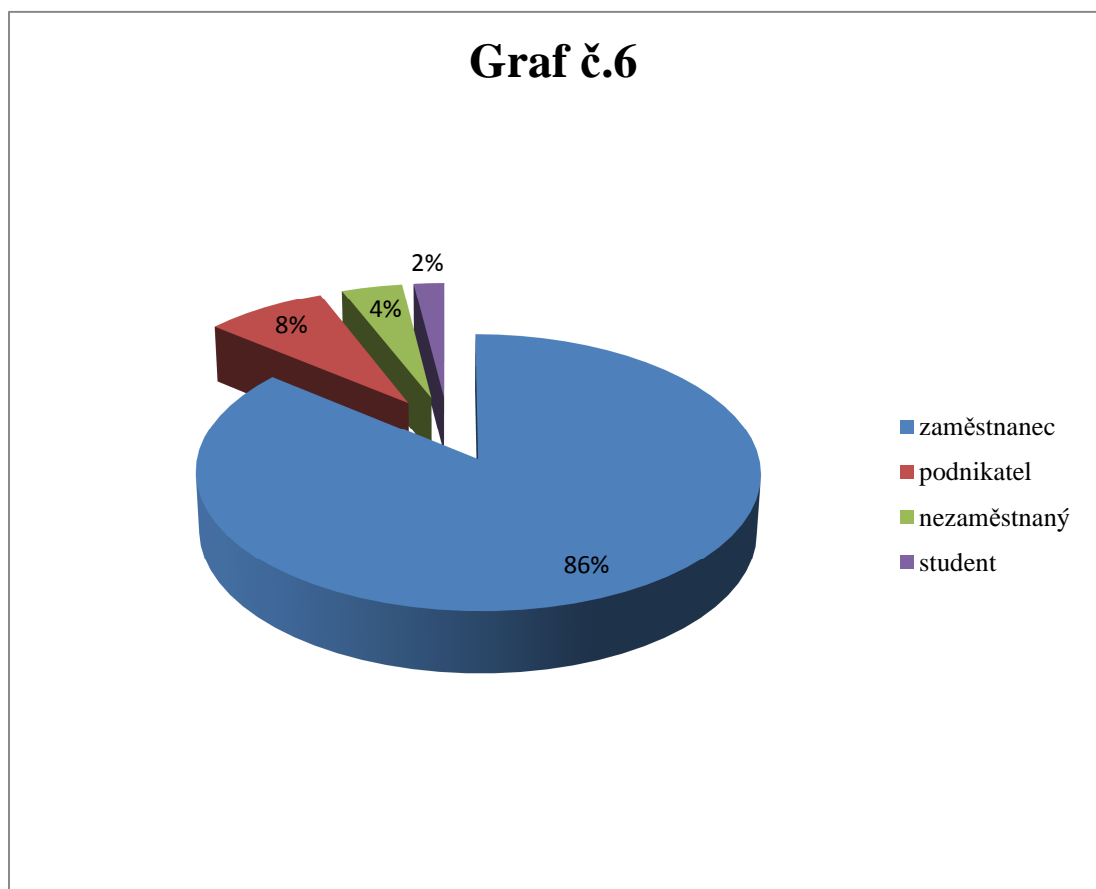
- a) *do 10.000 Kč*
- b) *10.000 – 20.000 Kč*
- c) *20 000 – 30 000 Kč*
- d) *nad 30 000 Kč*

Výsledky ukazují, že nejvíce dárců, jsou v rozmezí s příjmy mezi deseti a dvaceti tisíc korun, druhý nejpočetnější skupina byla s příjmem dvacet až třicet tisíc dále pak skupina s příjmem do deseti tisíc a nejméně dárců bylo s příjmy nad třicet tisíc korun.

6. Jste zaměstnanec, podnikatel, nezaměstnaný nebo student?

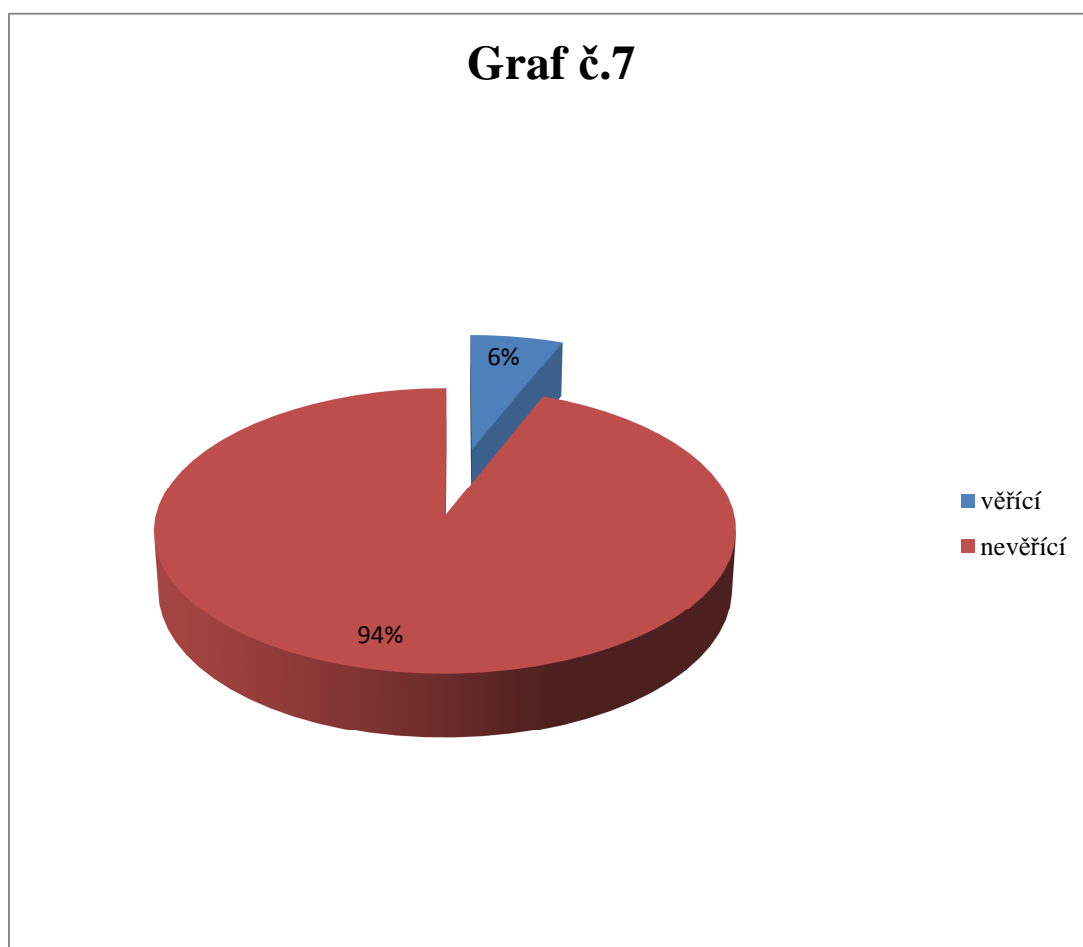
- a) *zaměstnanec*
- b) *podnikatel*
- c) *nezaměstnaný*
- d) *student*

Graf prezentuje jednoznačnou převahu zaměstnanců, jejichž celkové procento čítá 86 % dotázaných. Dále 8 % tvoří podnikatelé, 4 % nezaměstnaní a pouhé 2 % tvoří studenti.

7. Jste věřící nebo nevěřící?

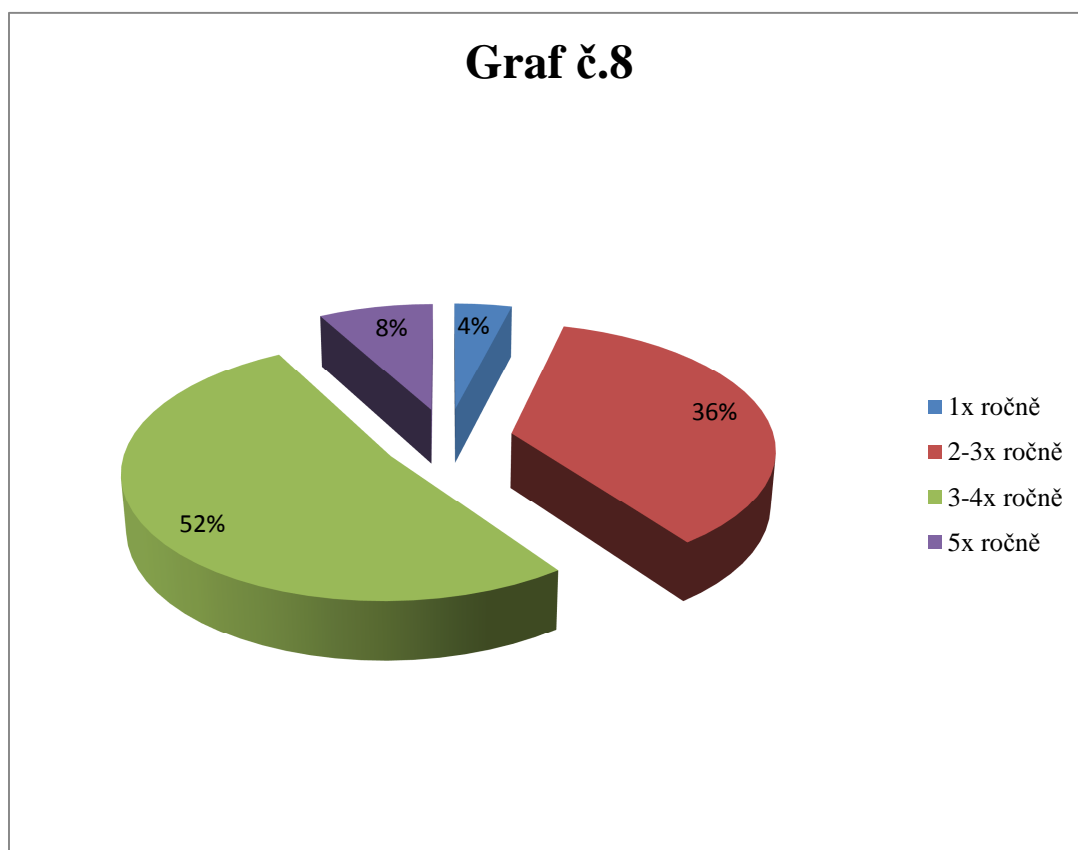
- a) věřící
- b) nevěřící

Tento graf znázorňuje, že 94 % respondentů jsou nevěřící a 6 % věřící dárci.

8. Jak často darujete krev?

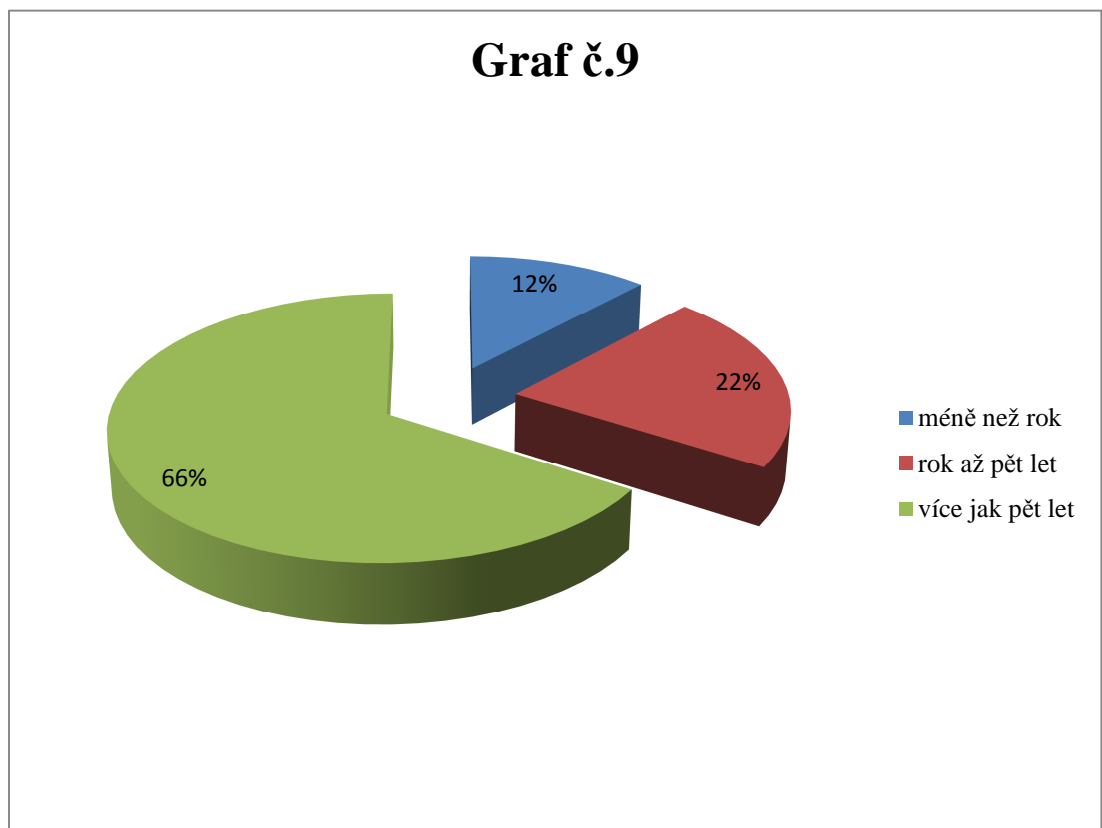
- a) 1x ročně
- b) 2-3x ročně
- c) 3-4x ročně
- d) 5x ročně

Z výsledků vyplynulo, že dárcovství krve se věnují lidé, kteří darují krev vícekrát do roka. 52 % z dotázaných darují krev 3-4x ročně, 36 % 2-3x ročně, 8 % 5x ročně a pouhé 4 % navštěvují transfuzní stanici 1x ročně. Odpovědi na tuto otázku vnímám velmi pozitivně, především díky samotné uvědomělosti lidí, jak moc je prospěšný tento krok pro celou společnost.

9. Jak dlouho se dárcovství věnujete?

- a) méně než rok
- b) rok až pět let
- c) více jak pět let

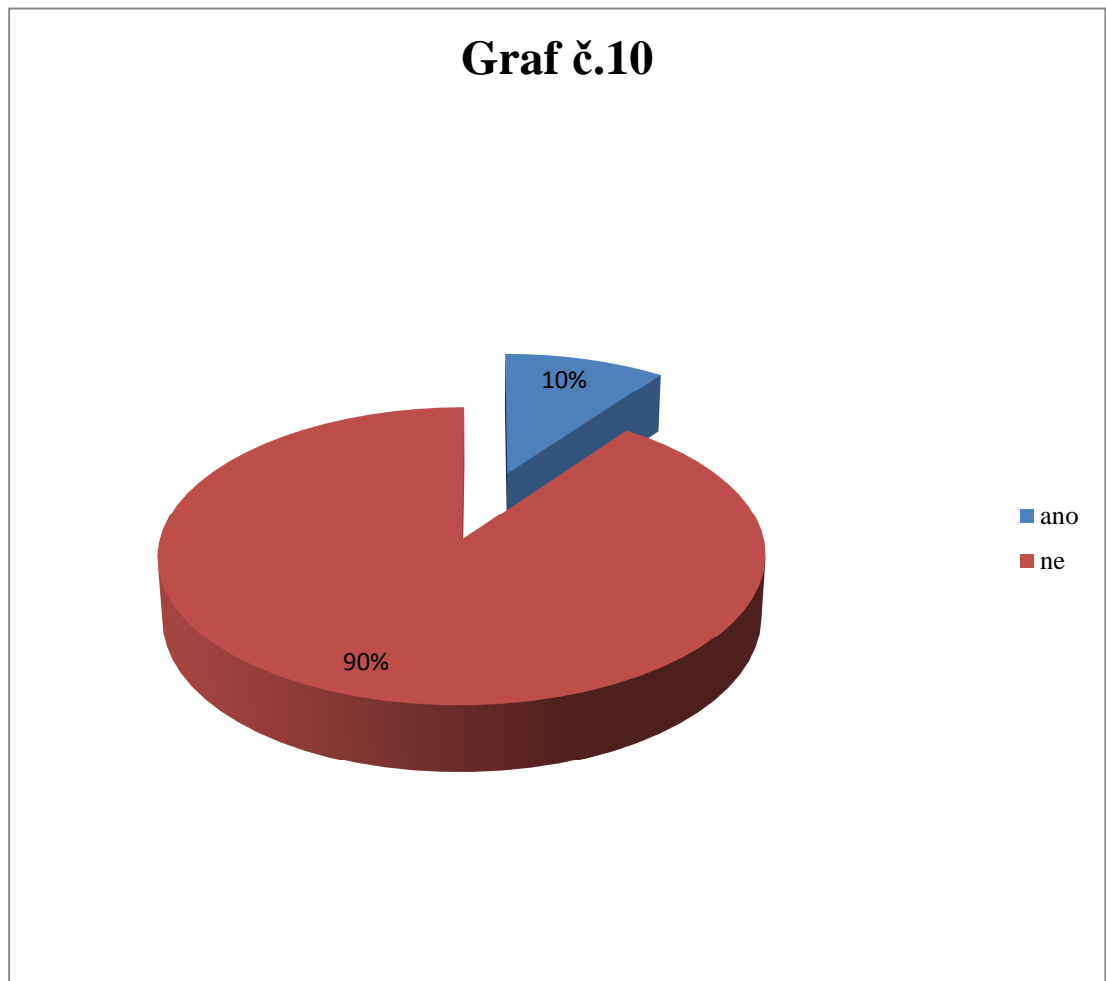

Nejvíce dotázaných dárců, a to 66 % byli lidé, kteří se tomuto typu dárcovství věnují více než pět let. Dále to byli dárci, darující pravidelně už nejméně rok, nejvíce však pět let, těch bylo 22 %. Zbýlých 12 % procent byli lidé, kteří se věnují dárcovství krve méně než rok, nebo byli darovat vůbec poprvé.

10. Pomáháte i v jiné oblasti?

a) ano

b) ne

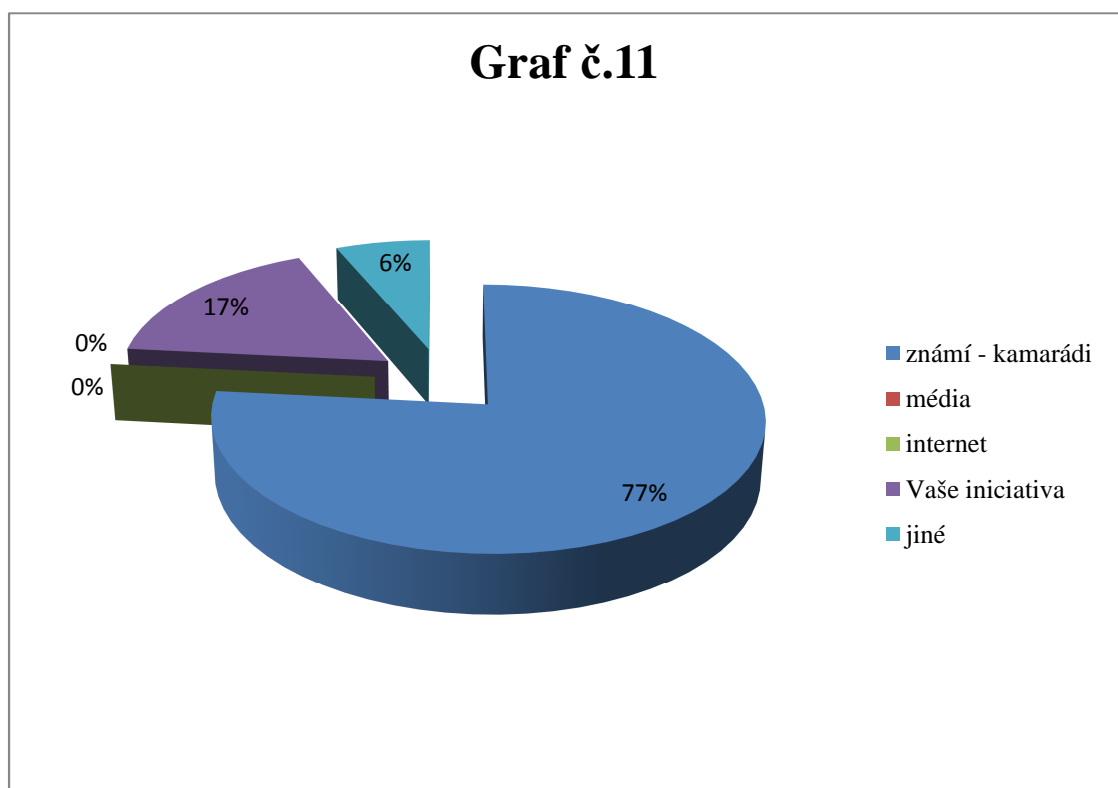

Tento graf ukazuje, že drtivá většina dárců se nezúčastňuje jiných dobrovolnických nebo dárcovských akcí a jen desetina dotázaných se dále podílí na nějaké dobrovolnické činnosti.

4x uvedena charita a 1x uveden dobrovolný hasič.

11. Co Vás přivedlo k dárcovství krve?

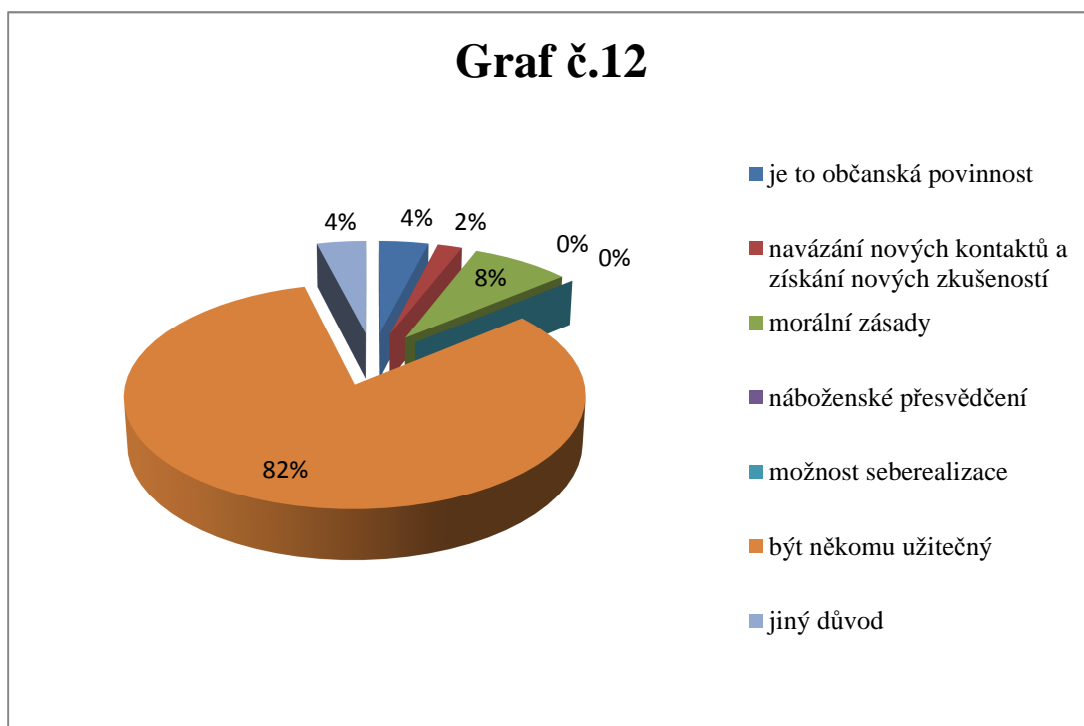
- a) známí – kamarádi
- b) média
- c) internet
- d) Vaše iniciativa
- e) jiné

Z odpovědí na tuto otázku je zřejmé, odkud se vlastně lidé o dárcovství krve dozvěděli. Nejvyšší procento je od známých a kamarádů, je to 77 %. Na druhém místě je vlastní iniciativa lidí ze 17%. 6 % dotázaných se odkazuje na jiný zdroj informací, který byl pro tyto dárce informačním kanálem k dárcovství krve. Média, nebo internet nepomohli k rozhodnutí s darováním krve ani jednomu z oslovených dárců.

12. Co Vás vede k tomu, abyste daroval krev?

- a) je to občanská povinnost
- b) navázání nových kontaktů a získání nových zkušeností
- c) morální zásady
- d) náboženské přesvědčení
- e) možnost seberealizace
- f) být někomu užitečný
- g) jiný, uveďte (uvedeno den volna v zaměstnání s možností někomu pomoci)

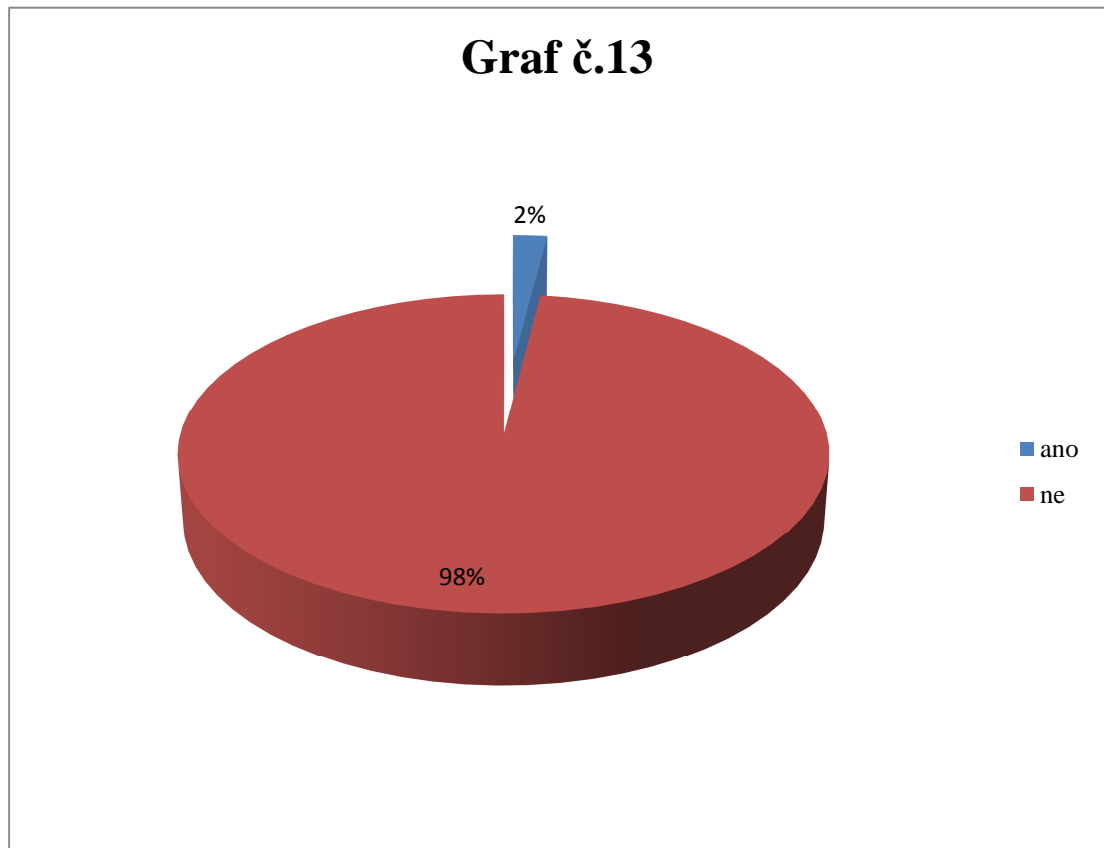

Zde se ukazuje, že většina a to 82 % dárců to dělá proto, že chtějí být někomu užiteční, pak je tu 8% dárců, kteří si myslí, že jde o morální zodpovědnost. 4 % dárců si myslí, že je to občanská povinnost nebo mají jiný důvod. Možnost seberealizace či náboženské přesvědčení v tom nevidí ani jeden z dotázaných.

13. Potřeboval/a jste někdy ve svém životě transfuzi krve?

a) ano

b) ne

Absolutní většinu 98% tvoří dárči, kteří transfuzi krve dosud nepotřebovali.

Jen pouhá 2 % jsou ti, kteří ji již někdy potřebovali.

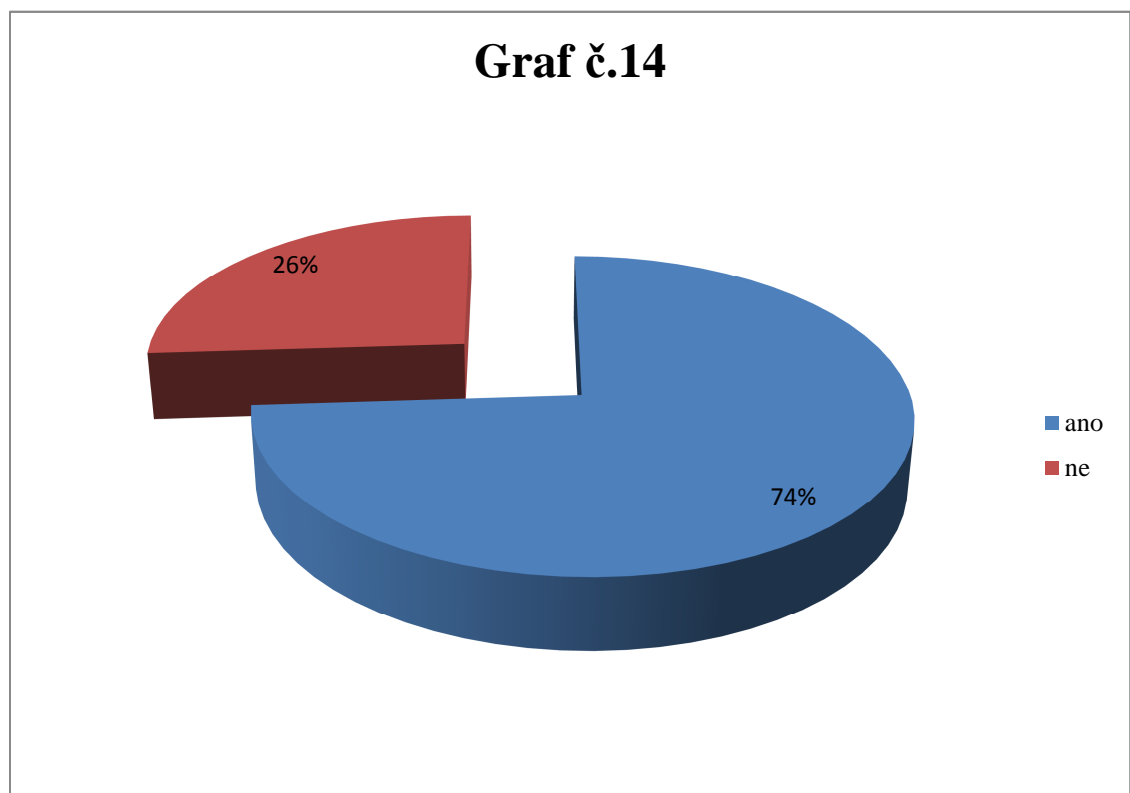
14. Pokud jste využili transfuzi ve svém životě, uveďte v jaké životní situaci:

1x Ano, využití po operaci

15. Myslíte si, že je společnost o možnosti dárcovství krve dostatečně informována?

a) *ano*

b) *ne*

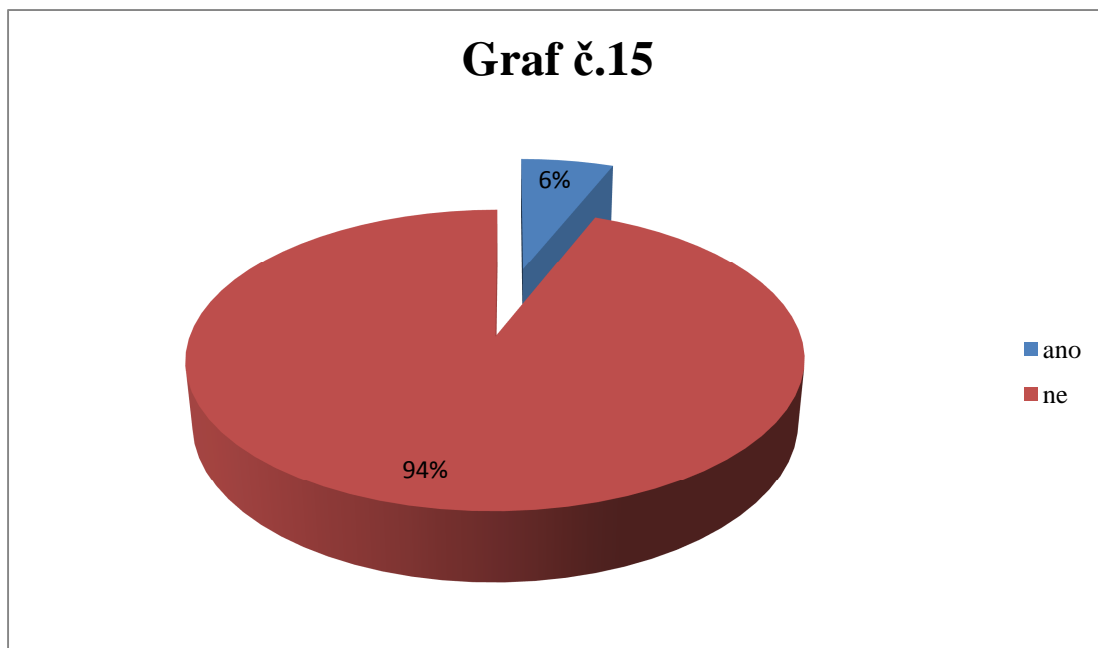
V tomto případě se vyslovilo 74 % oslovených, že je společnost o možnosti dárcovství krve dostatečně informována a zbylých 26 % si myslí, že tomu tak není.

16. Pokud nejste přesvědčeni o dostatečné informovanosti v oblasti dárcovství krve, v čem spatřujete příčinu?

10% dárců si myslí, že neinformovanost je z důvodu malé medializace, 2% dárců spatřuje důvody v malé informovanosti mládeže a chybí povinné kurzy první pomoci, další 2% si myslí, že důvod je v nedostatečném oslovování lidí a 8% neuvádí žádný důvod.

17. Očekáváte za svůj čin poděkování organizace?

- a) *ano*
- b) *ne*

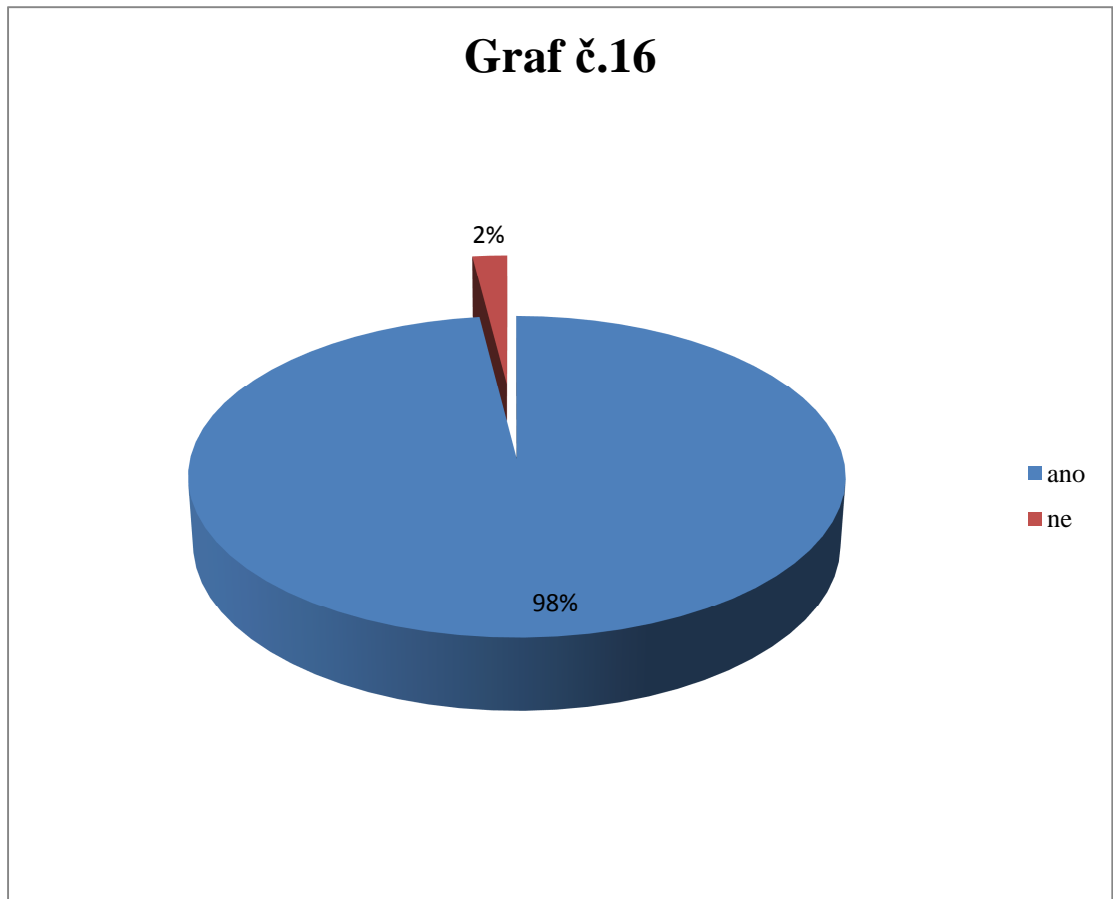

94% dotázaných dárců neočekává za svůj čin žádné poděkování organizace a pouhých 6 % dotázaných dárců toto poděkování očekává.

18. Vnímáte dobrovolnictví a dárcovství jako potřebné pro společnost?

a) ano

b) ne

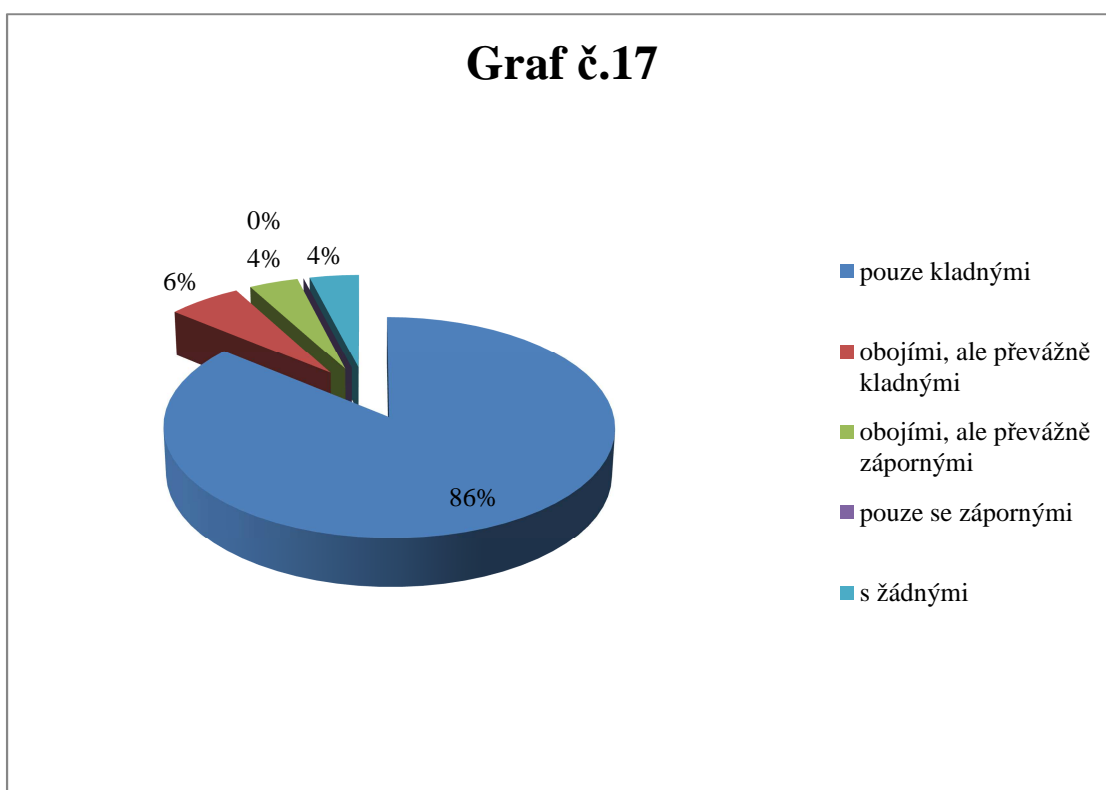
Jako potřebné pro společnost vnímá dárcovství krve 98 % dotázaných a pouze 2 % si myslí, že potřebné pro společnost není.

19. Pokud nevnímáte dobrovolnictví a dárcovství jako potřebné pro společnost, uveďte důvod:

Jedna odpověď byla ne, ale nebyl u ní uveden důvod.

20. S jakými reakcemi na Vaši dárcovskou činnost se ze strany Vašeho okolí setkáváte:

- a) pouze kladnými
- b) obojími, ale převážně kladnými
- c) obojími, ale převážně zápornými
- d) pouze se zápornými
- e) s žádnými

Z uvedených odpovědí vyplývá, že 86% respondentů se setkala pouze s kladnými reakcemi okolí na svoji dobrovolnou činnost, 6% s obojími, ale převážně kladnými, po 4% s obojími, ale převážně zápornými a žádnými a nikdo se neseťkal jen se zápornou reakcí okolí. To vypovídá o tom, že tato dobrovolnická činnost je veřejností vnímána většinou kladně.

5.3 Výsledky výzkumu a jejich analýza

V dotazníku jsem uvedl dostatečný počet otázek, které měly odhalit, jakou sociální roli mají lidé, kteří darují nejcennější tekutinu na světě, a zároveň bychom měli dostat odpověď o skutečné míře jejich informovanosti o dárcovství. Některé otázky jsem pravděpodobně mohl více přizpůsobit dané problematice a tím zachovat tak užší souvislost mezi hypotézami a pokládanými otázkami, ale i s tímto vědomím jsem došel k následujícím výsledkům. Díky zpracování dat z dotazníků jsem došel k závěru, že se mé hypotézy potvrdili.

H1 - Domnívám se, že motivů k dárcovství krve je více a jedním z nejčtetnějších je touha pomoci druhým.

V dotazníku se tato hypotéza potvrdila, jelikož drtivá většina - 82% dárců chce být někomu užitečná.

H2 - Jsem přesvědčen, že tato činnost má kladnou odezvu snad u každého.

I tato hypotéza se ukázala být potvrzená, protože 86% dárců vidí u svého okolí kladnou odezvu.

H3 - Oslovení dárci darují krev pravidelně a to několikrát ročně.

Tato hypotéza je rovněž potvrzena výsledkem výzkumu. Dotazník vyplnili hlavně dárci, kteří se darování věnují již několik let - 88%, a zároveň vícekrát v roce 96%.

Darovat nejcennější tekutinu chodí v nemocnici v Hořovicích častěji muži než ženy. Mezi muži, je zhruba o třetinu více dárců než mezi ženami.

„Důvodem tohoto rozdílu je skutečnost, že muži mohou darovat krev až pětkrát ročně, kdežto ženy jenom čtyřikrát. Ženy jsou limitovány nejen menším množstvím krve v organismu, ale také případným těhotenstvím, kojením, menstruací nebo nižší hmotností,“⁵⁶

Součástí dotazníkového výzkumu bylo i zjištění, co vede člověka k tomu, aby pomáhal jako dobrovolník. Při zjišťování toho, co oslovené dárci k dárcovství vede,

⁵⁶ <http://www.ejeseniky.com/regionalni-zpravodajstvi/krev-daruji-casteji-muzi-nez-zeny-28062010>

jsem došel k jednoznačné odpovědi a to díky nejfrekventovanějšímu názoru, že jsou vedeni potřebou být užiteční.

Jsou to lidé, kteří dělají něco pro druhé bez nároku na odměnu, drtivá většina neočekává ani poděkování, což je velmi pozitivní, jelikož to dělají pro dobro druhých.

Nejvíce se jedná se o lidi středního věku, kteří mají slušné rodinné zázemí, vzdělání je u nich nejvíce průměrné (Střední s maturitou), takže jsou to nejvíce lidé, kteří jsou většinou zaměstnanci s průměrnými výdělky.

Dále jsem zjišťoval intenzitu, s jakou krev darují. U dotázaných respondentů jsem kupodivu zjistil, že se dárcovství krve věnují všichni nejméně jedenkrát do roka a jde tedy o dárce pravidelné.

Také jsem prokázal, že na dárcovství má velký vliv věk, pohlaví a vzdělání respondenta. Tento vliv je zcela evidentní, jelikož z dotázaných osob převažují osoby v průměrném věku kolem pětatřiceti až pětáctýřiceti let ze střední vrstvy.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé diplomové práce byl popis fenoménu dobrovolnictví a dárcovství a zároveň jsem se chtěl pokusit popsat téma dárcovství krve. Shromáždil jsem fakta o dobrovolnictví a dárcovství jak u nás, tak i ve světě.

Dobrovolnictví považuji za fenomén, který je důležité podporovat za každých okolností a podmínek, je znakem vyspělosti celé společnosti a zároveň jedince jako takového.

Dobrovolník je někdo, kdo vykonává nějakou činnost nezištně, tj. bez nároku na odměnu a bez možnosti jakéhokoliv prospěchu z této činnosti. Může se jím stát prakticky kdokoliv. V České republice se dobrovolnictví začíná postupně dostávat na úroveň zbylého vyspělého světa, kde má dobrovolnictví velkou tradici. Je to také díky evropské unii, která se snaží v tomto odvětví maximalizovat své úsilí a to také dává patřičně najevo. Například vyhlášením Evropského roku dobrovolnictví v rámci celého starého kontinentu.

Ve své diplomové práci jsem se podrobněji přiblížil terminologii, formám a typům dobrovolnictví. V rámci páté kapitoly jsem se věnoval výzkumu, který jsem uskutečnil v transfuzní stanici nemocnice Hořovice. Pokusil jsem se zjistit něco více o lidech, kteří darují něco tak cenného jako je krev.

Výsledky šetření prokázaly, že lidé darující krev jsou obyčejní lidé, kteří jsou většinou zaměstnanci v produktivním věku a za své činy od společnosti nic nečekají a mají smysl pro dobrovolnou činnost. Jsou to lidé, kteří si uvědomují, co pro člověka znamená zdraví, pomoc od druhých a také moc dobře vědí, že mohou svým dárcovstvím přispět k záchraně lidských životů. Jsem tedy toho názoru, že i tyto důvody jsou velkým motivem k tomu, aby se stávali pravidelnými dárči.

Jde o sociální cítění, které by mělo být v každém z nás, a měli bychom se s tím učit pracovat již od útlého věku.

Shrnujíc poznatky českých i zahraničních autorů, vyhodnotil jsem dotazníkový výzkum, a z analýzy vyplynulo, že pomáhající má znát hranice vlastních možností, způsobilostí, pravomocí a sil. Má být schopen spolupráce s lidmi, kteří pomoc poskytují, ale pomoc i potřebují. Měli by rozumět vlastní motivaci k pomáhání, rozumět souvislostem pomoci a jejímu smyslu, čímž myslím, že každý pomáhá po svém a podle svých možností.

Zcela se ztotožňuji s tvrzením, že dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti, což je vlastně uznávaná definice pro dobrovolníka.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

- 1) Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.
- 2) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

Literatura

- 3) BLAŽKOVÁ, Z., *Fenomén dobrovolnictví*, Diplomová práce, Brno:IMS, 2011, 99 s.
- 4) BOHONĚK, M., HORNYCH, J., PROCHÁZKA, J., *50 let Národní transfuzní služby*, 1. vydání. Praha: Galén, 1998. ISBN 80-922501-3-0, 13 s.
- 5) CLINTON, B. *Dárcovství*, Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2008, ISBN 978-80-7207-674-1, 231 s.
- 6) HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Vydání 1, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-303, 328 s.
- 7) HOMOLA, M., *Motivace lidského chování*. Praha: Portál, 1977, ISBN 14-478-77, 360 s.
- 8) KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001, 199 s.
- 9) KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008, ISBN 80-7367-383-3, 226 s.
- 10) MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, 2002, ISBN 978-80-7367-368-0, 271 s.

- 11) NAKONEČNÝ, M., *Motivace lidského chování* 2. vyd., Praha: Academia, 1997, ISBN 978-80-200-0592-2, 270 s.
- 12) NAKONEČNÝ, M.: *Sociální psychologie*, 2. vyd., Praha: Academia, 2009, ISBN 978-80-200-1679-9, 498 s.
- 13) NOVOTNÝ, M., STARÁ, I. *Využití dobrovolníků v nemocnicích*, Praha: Hestia, 2001, ISBN 80-238-8471-9, 32 s.
- 14) STUDENÁ, E., *Problematika dárcovství krve ve společnosti*, Bakalářská práce, Brno: Masarykova univerzita, 2010, 130 s.
- 15) ŠEBKOVÁ, I., *Evropská dobrovolná služba očima dobrovolníků*, Diplomová práce, Brno: Masarykova univerzita, 2010, 124 s.
- 16) ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie osobnosti*, Liberec: Pedagogická fakulta, 2001, 157 s.
- 17) TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, 149 s.
- 18) VELEBOVÁ, Z., *Fenomén dobrovolnictví*, Diplomová práce Brno: IMS, 2009, 111 s.
- 19) VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, Praha: GradaPublishing, 2008, 404 s.

Časopisy, periodika a sborníky

- 20) BOHONĚK, M. *Krev jako léčivo, Informace pro dárce krve*. 1 vyd. Praha, 1999
- 21) KRAUS, B., *Profesní model sociálního pedagoga*, Bratislava: Sborník referátů z mezinárodní vědecké konference, 2000

- 22) NOVOTNÝ, M., STARÁ, I., a kolektiv, *Dobrovolníci v nemocnicích*, Praha: Hestia, 2001
- 23) NEDVĚD, J. Počátky dějin transfuze ve světě a u nás. Mýty, fakta, osobnosti. *Transfuzologie a hematologie dnes*, 2009, roč. 15, č. 3
- 24) PROCHÁZKA, J., ŠVEJNOHA, J. *40 let bezpříspěvkového dárcovství krve*. 1. vydání. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2000
- 25) ŠOJDROVÁ, M. *Dobrovolnictví bez hranic*, Kroměříž, klub UNESCO, 2007

Internetové zdroje

- 26) <http://aosp.upce.cz/article/download/32/23>
- 27) <http://www.cckpt.estranky.cz/clanky/darcovstvi-krve/>
- 28) <http://www.cervenyriz.eu/cz/bdk.aspx>
- 29) <http://www.dobrovolnik.cz/evropsky-rok-dobrovolnictvi2011/>
- 30) <http://www.darujikrev.cz/odmeny-za-darovani-krve/>
- 31) <http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-a-paragrafy/>
- 32) <http://www.dobrovolnik.cz/evropsky-rok-dobrovolnictvi-2011/>
- 33) <http://www.diakonie.cz/res/data/009/001383.pdf>,
- 34) <http://www.ejeseniky.com/regionalni-zpravodajstvi/krev-daruji-casteji-muzi-nez-zeny-28062010>

35) <http://etd-submit.etsu.edu/etd/theses/available/etd-0703101-113810/unrestricted/bellamy0717.pdf>

36) <http://www.hest.cz/res/data/006/000986.doc>

37) http://is.muni.cz/th/252292/pedf_b/bakalarska_prace.txt

38) <http://martinlecbych.sweb.cz/publikace/Altruisticka%20osobnost.pdf>

39) <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-rok-dobrovolnych-cinnosti-na-podporu-aktivniho-obcanstvi-2011.aspx>

40) <http://www.radiozlin.cz/2010/daruj-krev-s-vzp-a-radiem-zlin>

41) <http://www.radiozlin.cz/2011/darujte-krev-s-vzp-a-znamymy-osobnostmi/>

42) <http://www.studentskakrev.cz/uvod.html>

43) <http://www.uzis.cz/system/files/cinsvls2010.pdf>

44) http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik_2002/cruzova_dagmar.htm

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Obrázek letáku rádia Zlín a VZP ČR pro rok 2010..... 47

Obr. 2. Obrázek letáku rádia Zlín a VZP ČR pro rok 2011..... 48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Dotazník

Příloha P 2: Zákon o dobrovolnictví

PŘÍLOHA P 1: DOTAZNÍK

1. Pohlaví

- a) muž b) žena

2. Věk

- a) 18-24
b) 25-34
c) 35-49
d) 50-59
e) 60 a více

3. Rodinný stav

- a) svobodný/á
b) rozvedený/á
c) ženatý/vdaná
d) vdovec/vdova

4. Vzdělání

- a) vysokoškolské
b) střední s maturitou
c) vyučení
d) základní

5. Jaký je váš měsíční příjem čistého?

- a) do 10 000 Kč
b) 10 000 – 20 000 Kč
c) 20 000 - 30 000 Kč
d) nad 30 000 Kč

6. Jste zaměstnanec, podnikatel, nezaměstnaný nebo student?

- a) zaměstnanec
b) podnikatel
c) nezaměstnaný
d) student

7. Jste věřící nebo nevěřící?

- a) věřící b) nevěřící

8. Jak často darujete krev?

- a) 1x ročně
b) 2-3x ročně
c) 3-4x ročně
d) 5x ročně

9. Jak dlouho se dárcovství krve věnujete?

- a) půl roku a méně
- b) půl roku až rok
- c) rok až pět let
- d) více jak pět let

10. Pomáháte i v jiné oblasti?

- a) ano uveďte.....
- b) ne

11. Co vás přivedlo k dárcovství krve?

- a) známí – kamarádi
- b) média
- c) internet
- d) vaše iniciativa
- d) jiné (uveďte).....

12. Co Vás vede k tomu, abyste daroval krev?

- a) je to občanská povinnost
- b) navázání nových kontaktů a získávání nových zkušeností
- c) morální zásady
- d) náboženské přesvědčení
- e) možnost seberealizace
- f) být někomu užitečný
- g) Jiný důvod (uveďte)

.....

13. Potřeboval/a jste někdy ve svém životě transfusi krve?

- a) ano (pokračujte otázkou 13)
- b) ne (pokračujte otázkou 14)

14. Pokud ano, tak v jaké životní situaci?

.....

15. Myslíte si, že je veřejnost o dárcovství krve dostatečně informována?

- a) ano
- b) ne

16. Pokud ne, v čem vidíte příčinu neinformovanosti?

.....

17. Očekáváte za svůj čin poděkování organizace?

- a) ano
- b) ne

18. Vnímáte dobrovolnictví a dárcovství jako potřebné pro společnost?

- a) ano b) ne

19. Pokud ne, proč?

.....

20. S jakými reakcemi na Vaši dárcovskou činnost se ze strany Vašeho okolí setkáváte:

- a) pouze kladnými
b) obojími, ale převážně kladnými
c) obojími, ale převážně zápornými
d) pouze se zápornými
e) s žádnými

PŘÍLOHA P 2: ZÁKON O DOBROVOLNICTVÍ

198/2002 Sb.

ZÁKON

ze dne 24. dubna 2002

o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů

(zákon o dobrovolnické službě)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou podle tohoto zákona a vykonávanou dobrovolníky bez nároku na odměnu.

(2) Tento zákon se nevztahuje na

- a. činnosti upravené zvláštními právními předpisy, i když tyto činnosti splňují znaky dobrovolnické služby stanovené tímto zákonem,
- b. činnosti, které nesplňují znaky dobrovolnické služby stanovené tímto zákonem, i když jsou vykonávány dobrovolníky.

§ 2

Vymezení pojmů

(1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

- a. pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b. pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, **při ochraně a zlepšování životního prostředí**, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo

c. pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

(3) Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.

§ 3

(1) Dobrovolníkem může být fyzická osoba

a. starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,

b. starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

(2) Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy¹⁾ uzavřené s vysílající organizací; v případě dlouhodobé dobrovolnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být tato smlouva písemná.

(3) Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.

(4) Výkon vojenské činné služby nebo civilní služby je překážkou výkonu dobrovolnické služby.

1) Občanský zákoník.

§ 4

(1) Vysílající organizací podle tohoto zákona je právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínky, že má udělenou akreditaci (§ 6).

(2) Přijímající organizací podle tohoto zákona je osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát závazkům z této smlouvy.

(3) Vysílající organizace může vedle smluv uzavíraných s přijímajícími organizacemi uzavřít smlouvy i s dobrovolníky o výkonu dobrovolnické služby v její prospěch. Podmínkou je, že předmětem těchto smluv uzavíraných s přijímajícími organizacemi a s dobrovolníky je týž druh dobrovolnické služby a že dobrovolník není členem vysílající organizace ani k ní nemá jiný právní vztah. V těchto případech pro vztah mezi dobrovolníkem a organizací, v jejíž prospěch dobrovolník dobrovolnickou službu vykonává, platí přiměřeně ustanovení o právech a povinnostech vysílající i přijímající organizace a ustanovení o právech a povinnostech dobrovolníka.

§ 5

Smlouvy

(1) Pro výkon krátkodobé dobrovolnické služby, nejde-li o dobrovolnickou službu, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být mezi dobrovolníkem a vysílající organizací sjednáno alespoň místo, předmět a doba výkonu dobrovolnické služby, a podle povahy dobrovolnické služby též poskytnutí pracovních prostředků a ochranných pracovních prostředků dobrovolníkovi, popřípadě předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce a potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce [odstavec 2 písm. b) bod 3].

(2) Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby nebo krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí vždy obsahovat

a. jméno, příjmení, rodné číslo nebo, není-li přiděleno, datum narození, místo trvalého pobytu dobrovolníka a název a sídlo vysílající organizace,

b. ujednání

1. o účasti na předvstupní přípravě organizované vysílající organizací; součástí předvstupní přípravy musí být podle povahy dobrovolnické služby i informování dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnické služby, která by mohla ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka,

2. podle povahy dobrovolnické služby o předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce a o předložení písemného prohlášení, že v době sjednání smlouvy není proti dobrovolníkovi vedeno trestní řízení,

3. podle povahy dobrovolnické služby o předložení potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce, ve kterém registrující lékař na základě posouzení zdravotního stavu dobrovolníka vymezí činnosti, které s ohledem na svůj zdravotní stav není dobrovolník schopen vykonávat,

4. podle povahy dobrovolnické služby o předložení potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí včetně antimalarické prevence (profylaxe), vyžadují-li to podmínky území, ve kterém má dobrovolník působit, jako podmínkách pro účast v dobrovolnické službě,

c. místo, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby v rámci určitého programu nebo projektu dobrovolnické služby,

d. způsob stravování a ubytování dobrovolníka,

e. závazek dobrovolníka vrátit poměrnou část výdajů vynaložených vysílající organizací, pokud předčasně ukončí výkon

dobrovolnické služby z jiných než zřetele hodných důvodů,

f. podle povahy dobrovolnické služby ujednání o náhradách výdajů spojených s nezbytnou přípravou na účast dobrovolníka v určitém programu nebo projektu dobrovolnické služby, o náhradě nákladů spojených s cestou na místo působení v zahraničí a zpět, o kapesném ke krytí běžných výdajů na místě působení, o poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků,

g. podle povahy dobrovolnické služby rozsah pracovní doby, doby odpočinku, podmínky pro udělení dovolené a důvody, za kterých lze výkon dobrovolnické služby předčasně ukončit.

(3) Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby může obsahovat rovněž ujednání, že dobrovolník před vysláním k výkonu dobrovolnické služby podá přihlášku k účasti na důchodovém pojištění, splňuje-li podmínky podle zvláštního právního předpisu, 2) a závazek vysílající organizace platit za něho pojištění na důchodové pojištění stanovené alespoň z minimálního vyměřovacího základu, 3) je-li dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu.

(4) Dobrovolníkovi za výkon dobrovolnické služby nenáleží odměna.

(5) Při sjednání rozsahu pracovní doby, doby odpočinku, podmínek pro udělení dovolené a pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se použijí přiměřeně pracovněprávní předpisy a při sjednání výše kapesného se použijí přiměřeně předpisy o cestovních náhradách.

2. § 6 odst. 1 písm. d) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

3. § 3 odst. 3, § 5b a 16 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

§ 6

Vysílající organizace

(1) Vysílající organizaci uděluje akreditaci Ministerstvo vnitra (dále jen "ministerstvo"). Ministerstvo uděluje akreditaci na návrh akreditační komise složené po 1 zástupci Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Rady vlády pro nestátní neziskové organizace; akreditační komise je poradním orgánem ministerstva.

(2) Ministerstvo udělí akreditaci podle odstavce 1 organizaci, která je občanským sdružením, obecně prospěšnou společností, církví nebo náboženskou společností nebo církevní právnickou osobou církve nebo náboženské společnosti, pokud doloží, že je schopna s ohledem na kvalifikační složení svých orgánů, zaměstnanců nebo členů, konkrétní projekty nebo programy dobrovolnické služby a finanční způsobilost organizovat přípravu a provádění dobrovolnické služby a plnit další povinnosti vyplývající z tohoto zákona. Akreditace se uděluje na dobu 3 let.

(3) Ministerstvo vede seznam vysílajících organizací, kterým udělilo akreditaci. Tento seznam je veřejným seznamem přístupným elektronicky. Jeho součástí je i vymezení jednotlivých druhů dobrovolnické služby a jejich zaměření, jejichž organizování

a zajišťování vysílající organizace provádí.

§ 7

(1) Vysílající organizace je povinna uzavřít před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické služby způsobí sám nebo mu bude

při výkonu dobrovolnické služby způsobena. Dobrovolník odpovídá pouze za škodu způsobenou úmyslně.

(2) Vysílající organizace před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby do zahraničí sjedná podle povahy dobrovolnické služby a podmínek státu, v němž má být dobrovolnická služba vykonávána, v tomto státě zdravotní pojištění dobrovolníka.

(3) Vysílající organizace odpovídá dobrovolníkovi za to, že vykonává-li dobrovolnickou službu mimo obec svého trvalého pobytu, bude podle povahy dobrovolnické služby řádně a ve zdravotně nezávadném prostředí ubytován a že dobrovolnickou službu bude v závislosti na její povaze vykonávat v podmínkách neohrožujících jeho život nebo zdraví.

(4) Vysílající organizace smí uzavřít smlouvu podle § 5 s dobrovolníkem, který v době, v níž má být smlouva uzavřena, nedosáhl věku 18 let, jen s písemným, úředně ověřeným souhlasem jeho zákonného zástupce nebo se souhlasem jeho zákonného zástupce zapsaným u vysílající organizace do protokolu; bez tohoto souhlasu je smlouva neplatná.

(5) S dobrovolníkem mladším 18 let nesmí být sjednán výkon takové dobrovolnické služby, která by byla nepřiměřená anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem jeho věku nebo při níž by byl vystaven zvýšenému nebezpečí úrazu nebo jinému poškození zdraví; dobrovolník v tomto věku nesmí být vyslán k výkonu dobrovolnické služby do zahraničí.

(6) Vysílající organizace je povinna při výběru dobrovolníků, s nimiž uzavře smlouvu, a při sjednávání podmínek výkonu dobrovolnické služby uplatnit rovné zacházení, s výjimkou případu, kdy to povaha dobrovolnické služby neumožňuje.

§ 8

(1) Vysílající organizace uzavře před vysláním dobrovolníka na místo jeho působení písemnou smlouvu s přijímající organizací, v níž s ohledem na povahu určitého programu nebo projektu dobrovolnické služby navzájem dohodnutého s přijímající organizací, sjedná zejména podmínky výkonu dobrovolnické služby, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby, způsob ubytování a stravování dobrovolníků, jejich vybavení pracovními prostředky a osobními ochrannými pracovními prostředky, způsob ověřování průběhu dobrovolnické služby vysílající organizací za účelem kontroly dodržování smlouvy a hodnocení práce dobrovolníků. Součástí smlouvy mezi vysílající a přijímající organizací musí být rovněž ujednání o povinnosti přijímající organizace informovat vysílající organizaci o rizicích, která mohou ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka, vzniklých

v průběhu výkonu dobrovolnické služby, a přijmout neprodleně opatření, která tato rizika vyloučí, a v případě neodstranitelných rizik omezí.

(2) Vysílající organizace nesmí uzavřít smlouvu s přijímající organizací, jejímž předmětem činnosti je podnikání, anebo na výkon takové dobrovolnické služby, jejímž účelem by bylo nahradit činnosti vykonávané jinak u přijímající organizace osobami v pracovněprávním vztahu, služebním nebo členském poměru, anebo zajišťované pro přijímající organizaci jinými osobami v rámci jejich podnikání.

(3) Vysílající organizace jsou povinny vhodným způsobem zveřejňovat roční výroční zprávy o své činnosti nejpozději do 30. června následujícího kalendářního roku.

§ 9

(1) Pokud ministerstvo zjistí, že vysílající organizace, která má udělenou akreditaci, přestala splňovat podmínky stanovené tímto zákonem pro udělení akreditace (§ 6 odst. 2) nebo přes upozornění ze strany Ministerstva nadále neplní povinnosti stanovené tímto zákonem, akreditaci této organizace po projednání v akreditační komisi zruší; přitom dbá, aby tím nebylo dotčeno splnění závazků vyplývajících z uzavřených smluv.

(2) Zanikne-li vysílající organizace, s níž má dobrovolník uzavřenu smlouvu podle § 5, přecházejí práva a povinnosti z této smlouvy na jejího právního nástupce, a není-li ho, na stát; ministerstvo poté bez zbytečného odkladu smluvně převede tato práva a povinnosti na jinou vhodnou vysílající organizaci.

(3) Ministerstvo je oprávněno z vlastního nebo jiného podnětu ověřovat, zda vysílající organizace plní podmínky stanovené tímto zákonem; postupuje přitom podle zákona o státní kontrole.

§ 10

Využívání dobrovolnické služby státem a územními samosprávnými celky

Státní orgány, organizační složky státu, orgány a organizační složky územních samosprávných celků mohou využívat dobrovolnickou službu v mezích své zákonné působnosti k účelům stanoveným v § 2; v tomto případě mají postavení přijímající organizace podle tohoto zákona. Mohou rovněž, zejména při organizování dobrovolnické služby do zahraničí, bezúplatně zprostředkovat uzavření smlouvy mezi vysílající organizací se sídlem v České republice a přijímající organizací.

§ 11

Dotace

(1) Ministerstvo může poskytnout vysílajícím organizacím dotaci ke krytí a. pojistného placeného na základě pojistné smlouvy uzavřené vysílající organizací podle § 7 odst. 1, b. části výdajů spojených s evidencí dobrovolníků, s jejich přípravou pro výkon dobrovolnické služby a se zajišťováním výkonu dobrovolnické služby, c. pojistného na důchodové pojištění placeného podle § 5 odst. 3 za dobrovolníka, a to ve výši pojistného stanoveného z minimálního vyměřovacího základu, 3) pokud je dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu.

(2) Dotace podle odstavce 1 je v průběhu kalendářního roku vysílajícím organizacím poskytována zálohově, a po skončení kalendářního roku ji vysílající organizace zúčtují podle skutečně vynaložených výdajů, počtu skutečně vyslaných dobrovolníků k výkonu dobrovolnické služby a skutečně zaplaceného pojistného na důchodové pojištění ve výši podle odstavce 1 písm. c). Vysílající organizace sdělí ministerstvu na základě jeho výzvy údaje potřebné pro výpočet výše dotace a zálohy na ni.

(3) Dotace podle odstavce 1 se za příslušný kalendářní rok neposkytne vysílající organizaci, pokud sjedná nebo obdrží úplatu nebo jinou penězi ocenitelnou výhodu od přijímající organizace 3. § 3 odst. 3, § 5b a 16 zákona č.589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, veznění pozdějších předpisů.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o veřejném zdravotním pojištění

§ 12

V § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, veznění zákona č. 242/1997 Sb., zákona č. 127/1998 Sb. a zákona č. 155/2000 Sb., se tečka za písmenem m) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno n), které zní: "n) osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, pokud není dobrovolník plátcem pojistného podle § 5 nebo za něj není plátcem pojistného stát podle předchozích písmen a)až m).".

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o důchodovém pojištění

§ 13

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 224/1999Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 166/2001 Sb. zákona č. 188/2001 Sb. a zákona č. 353/2001 Sb., se mění takto:

1. V § 6 odst. 1 se tečka za písmenem c) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno d), které včetně poznámky pod čarou č. 6a) zní:

"d) výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací podle zvláštního právního předpisu;6a) za dobu přede dnem podání přihlášky je účast na pojištění možná nejvýše v rozsahu dvou let bezprostředně předtím to dnem.

6a) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

2. V § 6 odst. 2 se věta první nahrazuje touto větou: "Pojištění jsou účastny též ostatní osoby starší 18 let, jestliže podaly přihlášku k účasti na pojištění."

3. V § 107 se odstavec 4 zrušuje.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o zaměstnanosti

§ 14

V § 13 odst. 2 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákona č. 578/1991 Sb. a zákona č. 160/1995 Sb., se tečka na konci písmene g) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno h), které zní:

"h) výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra."

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o daních z příjmů

§ 15

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 35/1993 Sb., zákona č. 96/1993 Sb., zákona č. 157/1993 Sb., zákona č. 196/1993 Sb., zákona č. 323/1993 Sb.,

zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 85/1994 Sb., zákona č. 114/1994 Sb., zákona č. 259/1994 Sb., zákona č. 32/1995 Sb., zákona č. 87/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 248/1995 Sb., zákona č. 316/1996 Sb., zákona č. 18/1997 Sb., zákona č. 151/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 210/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 111/1998 Sb., zákona č. 149/1998 Sb., zákona č. 168/1998 Sb., zákona č. 333/1998 Sb., zákona č. 63/1999 Sb., zákona č. 129/1999 Sb., zákona č. 144/1999 Sb., zákona č. 170/1999 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 3/2000 Sb., zákona č. 17/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 72/2000 Sb., zákona č. 100/2000 Sb., zákona č. 103/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 241/2000 Sb., zákona č. 340/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 117/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 239/2001 Sb., zákona č. 453/2001 Sb., zákona č. 483/2001 Sb., zákona č. 50/2002 Sb., zákona č. 128/2002 Sb. a zákona č. 210/2002 Sb., se mění takto:

1. V § 4 odst. 1 se tečka za písmenem zi) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zj), které včetně poznámky pod čarou č. 4h) zní: "zj) plnění poskytované v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby podle zvláštního právního předpisu.4h) 4h) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

2. V § 19 odst. 1 se tečka za písmenem zb) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zc), které zní: "zc) příjmy plynoucí v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby poskytované podle zvláštního právního předpisu.4h)".

ČÁST ŠESTÁ

Změna zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

§ 16

V § 20 odst. 15 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění zákona č. 117/2001Sb., se za slovo "účely" vkládají slova ", bezúplatné nabytí majetku v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby poskytované podle zvláštního právního předpisu13b)". Poznámka pod čarou č. 13b) zní:

"13b) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)." Dosavadní poznámka pod čarou č. 13b) se označuje jako poznámka pod čarou č. 13c), a to včetně odkazu na poznámku pod čarou.

ČÁST SEDMÁ

ÚČINNOST

§ 17

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2003.

Klaus v. r.

Havel v. r.

v z. Rychetský v. r.